impoſitis ſemivivum reliquerant, Samaritanus ille obligavit
A vulnera, oleum infundens, & vinum:

Quinta eſt, exhilarandi faciem, laſſaque & languida membra recreandi, unde illud *Pſalm.* 103. Ut exhilaret faciem in oleo.

Sexta eſt, levandi labores, minuendique moleſtias, quò ſpectat illud *Iſaiæ* 10. Computreſcet jugum à facie olei.

Septima eſt, vegetandi, roborandique corpus, & habile reddendi ad luctam, & certamen, ut in Athletis fieri ſolebat.

Octava eſt molliendi, ac impinguandi, juxta illud *Pſalm.* 22. Impinguaſti in oleo caput meum, ex quo propter mollitiem, & pinguedinem oleum ſolet eſſe ſymbolum miſericordiæ. In quem ſenſum Salomonem, Oleum de capite tuo non deficiat. Ita *Bernard. in illud Cantic.* 1. Oleum effuſum nomen tuum.

* Olfactus.

* Definitio, & Etymologia.

B Olfactus quem ὄσφρησιν Græci appellant, eſt facultas olfaciendi: ſine qua odorem percipimus, eaque animantis communis, quamvis hæc præ illis eam perfectius participent.

Organum.

De Organo olfactus variæ repeciuntur Philoſophorum ſententiæ: cùm alii naſum, alii cerebrum ſtatuant. Conformis videtur Ariſtoteli, eſtque recentiorum, odoratum reſidere in tuberculis, ſive carunculis mamillaribus, quæ natura in ſuperiori narium parte collocavit, neque enim alius finis cur ibi poſitæ ſint apparet, ſi non ille.

PERFECTIO, ET UTILITAS.

Olfactus perfectio, vel ex potentiæ ipſius ratione ſpectatur: vel ex perfectione accidentaria, quæ potiſſimùm in eo cernitur, quod è longiori diſtantia olfaciat, vel plures odorum differentias percipiat.

C Parat autem odorandi facultas animantibus miniſterio ſenſuum alimenta quærentibus, plures commoditates. Primùm prænuntiat olfactus, maximè in brutis, per naturalem inſtinctum, qui cibi venenati, & noxii, qui non: quod homo etiam ex odore per diſcurſum nonnunquam cognoſcit. Secundò, corroboratur olfaciendo cerebrum. Tertiò cor reficitur. De quibus *Avicenna lib. de virib. cordis tract.* 1. *cap.* 9. *Hippocrates lib. de aliment.*

IN QUIBUS OLFACTUS PERFECTIOR.

Olfactus hominis quoad perceptionem odorum è longinqua diſtantia, hebetior longè eſt, quàm multorum animantium, experientia enim docet, vultures, canes, apros, corvos, odora ſua ei etiam remotiſſima ſectari. Quin vultures ſcribunt nonnulli, ad quingenta milliaria cadaverum odorem ſequi.

Neque etiam plures odorum differentias homo percipit, quam cetera animantia. Habet enim organum ineptius ad il-
D las, quàm iſtæ, ut quæ plura olfactu dignoſcunt, quæ homini ſunt inodora. Utputa veſtigia ferarum, & Canes Dominos ſuos, aut alias res odoratu veſtigant. Catulos quoque ſolo illo, Tygris. Et conſtat odore ſulphuris muſcas necari, galbani ſerpentes fugari, roſarum cantharos, unguentorum vultures. At priores odores humanus olfactus non attingi: poſteriores verò non tanta vehementia percipit. Immò homo ob organi vitium, ut ſuprà diximus, in hoc ſenſu hebetior eſt. Quod vitium exinde ſumitur, quòd cùm in homine odorandi officina cerebro conjuncta ſit, & illud in homine ſit maximum, & frigidiſſimum, ſit, quòd odorum inſtrumentum facilius humectetur, & frigus percipiat. Notavit *Albertus M. in ſumma* de homine *tract. de Odore*, homines raró odores ſomniare, quia illorum ſpecies etiam in noſtro interno ſenſu infirmæ ſunt, & invalidæ. Unde & odoratus noſter facile læditur gravedine ſive κόρυζα, & miro illo catarrho, qui anno integro in regno Caſtellæ ſub annum 1585. multos abſumpſit. Ut obiter refert *Delrio lib.* 2. *q.* 27. *ſect.* 1. *diſquiſ. magic.*

* Omen. E

Vide Divinatio.

Definitio, et Etymologia.

Omen, Augurium, quod fit ore, quaſi Oremen, teſte *Feſto, & Varrone*. Eſt enim rei futuræ enunciatio, ſive ſignum, quod ex ore loquentis capitur. Divino tamen id Numine procurante. *Cicero* 1. *de Divin.* Neque ſolùm Pythagorei Deorum voces obſervant, ſed etiam hominum, quæ vocant Omina: quæ Majores noſtri quia valere cenſebant, idcirco rebus omnibus agendis, quod bonum fauſtum, felix, fortunatumque eſſet, præfabantur, Græcè οἰωνός, κληδών, φήμη, σύμβολον, οἰώνισμα. Hebr. *Nachaſc*, à verbo *Nicheſch*, auguratus eſt, divinavit, ominatus eſt. In malam partem ſumitur, & de auguriis, atque incantationibus, ubi divinatores per murmura verbis conceptis multa ab ominis mali fonte hauſta prædicunt futura.

Apophthegmata.

Dionysius, cum magiſtratus per litteras fortè crearentur, F & ipſi contigiſſet littera μ dicenti cuidam per jocum, μωρολογεῖς, id eſt, ſtulta efferes, Dionyſi. Immo, inquit, μοναρχήσω, monarcha ego. Et adeptus magiſtratum, protinus Imperator electus eſt à Syracuſanis. Magni erat animi, quod illo joco non offenderetur, contentus omen literæ ſecus interpretari. *Plut. in apopht.*

P. Æmilius è foro domum reverſus, cùm filiam puellam nomine Tertiam reperiſſet lachrymantem, rogavit, quid haberet? reſpondente, Perſeus *nobis interiit* (id erat nomen catelli, quem puella habebat in deliciis) Sit felix, inquit, ò filia! omen accipio, moxque in bellum profectus, pulcherrimum de hoſte triumphum egit. *Plut. in apoph.*

Nero in Oedipode fabula, quam Nero noviſſimam recitavit, in hoc verſu decidiſſe legitur:

Θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος, μήτηρ, πατήρ.
Juſſit mori me mater, uxor, & pater.

Nam & Oedipus patrem occiderat inſciens, matrem uxorem duxerat: Ita Nero ſciens Claudium patrem occiderat, matrem conſtupratam interfecerat, & Octaviam uxorem indignis tractarat modis. *Suet. in Nerone.* G

Otho Imp. Cùm in augurando tempeſtas eſſet orta, atque ipſe graviter eſſet prolapſus, identidem obmurmuraſſe dicitur: τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς: id eſt, quid mihi cum longis tibiis? Sentiens, ſe fruſtra ſacrificiis, & piaculis conari placare manes Galbæ. *Suet. in ejus vita.*

Apud *Virgilium*,

Heu menſas etiam conſumimus inquit Julus.

Ad quod Æneas auguriorum peritus,

—— ea vox audita laborum
Prima tulit finem, primamque loquentis ab ore
Eripuit pater. ——

Vanitas.

Omnium vaniſſima eſt (κληδονισμοῦ) animadverſio, de qua *B. Chryſoſt. homil.* 21. *ad pop. Antiochen.* Et quid tandem ſunt Omina? Sæpe domum quis ſuam egreſſus hominem videt monoculum, vel claudicantem, & ominatus eſt.

Et poſteà, Si virgini occurreris, ſterilis dies erit, ſi verò meretrici; dextera, & multa mercatione plena; mox ut par erat in hanc dementiam invehitur. H

Quòd verò *Auſonius* tria tantùm omina agnoſcit, eum refellunt cæteri, qui plurium meminere fortè de præcipuis tantùm loquebatur, ſed quæ illa in re vaniſſima?

D. Auguſtinus ſic ſcribit; his adjunguntur millia inaniſſimarum obſervationum, ſi membrum aliquod ſalierit; ſi junctim ambulantibus amicis, lapis, aut canis, aut puer medius intervenerit: atque illud, quod lapidem calcant, tanquam diremptorem amicitiæ, minus moleſtum eſt, quam quod innocentem puerum colapho percutiunt, ſi pariter ambulantibus intercurrerit. Sed bellum eſt, quòd aliquando pueri vindicantur à canibus. Nam plerumq; tam ſuperſtitioſi ſunt quidam, ut etiam canem, qui medius intervenerit, ferire audeant, non impunè. Namque à vano remedio citò ille percuſſorem ſuum ad verum medicum mittit. Hinc ſunt etiam, illa, limen ſuum calcare, cùm ante domum ſuam tranſit: redire ad lectum, ſi dum quis ſe calceat, ſternutaverit: redire domum, ſi procedens offenderit: cùm veſtis à ſoricibus roditur, plus timere ſuſpicionem futuri mali, quàm præſens damnum dolere.

Unde

Unde illud eleganter dictum eſt Catonis, qui cùm eſſet
A conſultus à quodam, qui ſibi eroſas eſſe caligas diceret à ſoricibus; reſpondit, non eſſe illud, monſtrum, ſed verè monſtrum habendum fuiſſe, ſi ſorices à caligis roderentur.

* GENERA VARIA. Primum Saliſſatoreum.

Varia ex dictis omnium genera eruuntur. Primum Saliſſatoreum. De quo *Iſidorus* tradit Saliſſatores, ſeu Salitores vocari ejuſmodi ominoſos. Saliſſatio παλμὸς, vet. gloſſario vocatur, & palpitatio: Hujus ſpecies à ciliis, vel oculis potiſſimæ, iſtius *Suidas* & *Theocritus* meminere: illius *Plaut. in Mil. glor.*

Præcantatrici, collectrici, ariolæ aruſpicæ, Flagitium eſt, ſi nihil mittetur, quæ ſupercilio in ſpicit. Et in *Pſeudo*. Niſi quia futurum eſt, ita ſupercilium ſalit. *Vide Cęliū l.* 7. *c.* 29. quod videtur referendum, quòd quidam ſonitum ſpontaneum auris dextræ, vel ſiniſtræ obſervant, ut ſi hæc tintinnet, inimicum; ſi illa, amicum noſtri putent memoriam tum recolere.

B De quo *Ariſtinetus*, οὐκ ἐβόμβησάν σου τὰ ὦτα, ὅτε σοῦ μετὰ δακρύων ἐμεμνήμην. Nonne auris tibi reſonabat, quando tui lacrymans recordabar? Et alicui huc pertinere videatur illud *Lesbiæ* vatis à Veronenſi converſum;

Sonitu ſuopte tintinnant aures.

Quod illa dixerat; βομβεῦσι δ' ἀκοαί μοι, & apertius incertus quidam, ſed antiquus;

Garrula quid totis reſonas mihi noctibus auris?
Neſcio quem dicis nunc meminiſſe mei.

Quod referre ad amantium ſympathiam nimis longè petitum. Huc pertinet & Spathulamantia, quæ fit nuda ſpatularum inſpectatione.

A corpore etiam ſumitur omen ſternutationis, & offenſionis pedum.

EX NOMINE, EVENTUS, VERBIS ALIORUM.

Alia ducuntur ex nomine, alia ex fortuitis aliorum verbis,
C alia ab iis, quæ domi, alia ab iis, quæ in via contingunt.

Ex nomine ductum illud quod narrat *Glycas Annal. p.* 3. *de* Auguſto, eum Nicopolim vocaſſe, quam exſtruxerat, urbem; & ibi hominis, ac aſini ſtatuas aheneas locaſſe, eo quòd ea nocte, quæ Actiacam pugnam præceſſit, in hominem inciderat, qui aſinum agebat, cùmque illius de nomine ſuſcitatus fuiſſet: mihi quidem reſpondit ille nomen eſt Eutyches (felix) aſino vero, Nicon (victor) Ex verbis fortuitò prolatis, quæ Cicero cenſuit propriè vocari omina, ut cum filia Conſulis bellum Perſeo cogitantis, patri dixit Perſeum obiiſſe, quod erat Melitæi catelli nomen.

Οἰκοσκοπικὰ ſunt, apud *Plautum*, ſi introit in ædes ater alienas canis, vel anguis per impluvium decidit de tegulis; vel, ut hodie multi peccant, ſi ſalinum everſum, vinum effuſum, ſi crebrius, vel rarius in menſa ſternutatum, ſi quod in convivio verbum triſtius pronunciatum, ſi quis crus cruri impoſuerit, ſi canis ululavit, corvus tecto inſidens crocitavit, & hujuſmodi.

Quæ foris eveniunt, non ſunt pauciora, & hoc genus vocant ἐνόδιον, ut quæ *D. Auguſt.* retulit, item Leporem iter tranſverſo ſaltu velut diremiſſe; lupum, capram, aut aliud animal in via vidiſſe, & quòd ex irreligioſa mente hæreticorum
D profectum habuiſſe obvium monachum, & alia infinita. *Legatur Ioannes Saliſberienſis l.* 1. *de nugis curial. cap. ultim.* dum meminerit ea ab ipſo non approbari, ſed ut aulicorum vitia commemorari: & notanda inprimis hæc, quæ ſubjungit verba;

Cætera de genere hoc adeò ſunt multa, loquacem
Ut laſſare queant Fabium.

Quibus quæcunque domus inſtiterit, eam nec ab ipſa ſalute arbitror poſſe ſalvari.

Inter ea, quæ in via eveniunt, omina captabant veteres. Sic pedum quamvis offenſionem infauſtam ominabantur. Nonne hoc in Tib. Graccho obſervarunt, quo die occiſus fuit, domo egredientem ad limen graviſſimè pedem offendiſſe? Nonne dicat, hoc idem Craſſo infauſti prælii die accidiſſe? Nonne hoc de marito Laodamiæ ſcribit?

Cum foribus velles ad Trojam exire paternis,
Pes tuus offenſo limine ſigna dedit.
Ut vidi, ingemui, tacitoque in pectore dixi,
Signa reverſuri, ſint, precor, iſta viri.

Nonne de ſe jam venia dignus Tibullus? qui cecinit: B

O quoties ingreſſus iter, mihi triſtia dixi,
Offenſum in porta ſigna dediſſe pedem.

Sternutationem etiam medium omen cenſuere veteres, ut notatum *Scholiaſtæ Theocriti*, ideòque ſternutante aliquo, aſtantes illi bona verba dicebant: ut ſi quid portenderetur mali, id fauſta precatione averterent.

Matutinam ſternutationem prorſus infauſtam; meridianam firmiſſimi auſpicii, & conatus non irriti indicium rebantur, etiam Ariſtotele auctore *ſect.* 33. *problem. cap.* 11. maximè ſi à dextro latere. Unde *Propert. lib.* 2. *eleg.*

Nunc tibi naſcenti primis (mea vita) diebus,
Aridus argutum ſternuit omen amor.

Et *Catullus de* Acme, & Septimio, ſternutationis dextræ approbationem, vocat auſpicium bonum.

Quid quod & perditum obſervabant, & Græcis quidem omen erat bonum, ut ex hymno in Mercurium: Latinis infauſtum cenſebatur, ut ex *Catone de re Ruſtica* fuit aliis obſervatum.

De Soricino auſpicio æquè ridiculi veteres, de quo præ- F ter *Plinium in hiſtor. natural.* etiam rectè accipiunt illud *Auſonii*.

Quadruples auſpiciis quis jungitur oſcinibus? Mus.

* Veteribus Ethnicis nihil magis familiare erat, quàm ex Animalibus omina ducere, & eventum elicere futurorum. Idque ea ſuperſtitione, ut à ſingulis ſingula captarent, ac nihil æquè ad augurum diſciplinam pertinere exiſtimarent, quam iſtiuſmodi inſomnia, & conjecturas. Et quia omnia iſta recenſere voluminis foret, brevi hac Tabella viſum fuit pauca complecti, additis, ſive indicatis auctoribus, qui illa tradunt. Quibus ſubiiciemus etiam omina ab inanimatis deſumpta olim.

* Omina ab anima-
- Avibus, ut
  - Vulturibus, ut fecere Hercules, & Romulus, *apud Plut. in Romulo.*
  - Turturibus, ut Bavari. *Annal. Bojorum lib.* 5.
  - Hirundinibus, ut Romani. *Plutarch. in Antonio.*
  - Paſſerculis, Romani. *Plut. in Sylla.*
  - Leonibus, *apud Bonfin. lib.* 8. *Decad.* 4. *Jovius in vita Leonis X.* G
- Quadrupedibus, ut
  - Equis
    - Rugiani modo miro, *quod Saxo hiſt. lib.* 14. *Crantz. lib.* 5. *Vandal.*
    - Galeotæ vates Sicul. *apud Plin. lib.* 8. *cap.* 42. *Ælian. lib.* 12. *var. hiſt.*
  - Aſinis
    - C. Marius, *apud Val. Max. lib.* 1. *cap.* 5.
    - Hetruſci Piſtorienſ. *apud Sigon. anno* 365. *lib.* 7. *hiſt. Imp. Occid.*
  - Bubus
    - Perſæ, *Plut. in Lucullo.*
    - Ægyptii, *Solin. cap.* 45.
    - Longobardi, *Jovius in vita Matthæi ducis Mediolan.*
  - Canibus
    - Æthiopes olim, *Solin. cap.* 45.
    - Helvetii hodie, *Iovius lib.* 11. *hiſt.* H
  - Arietibus, Hetruſci, *Macrob.* 3. *Satur. cap.* 7.
  - Capris, Lacones, *Pauſ. in Bœot.*
  - Porcis, ut Theodatus Gothorum rex, de quo narrant hiſtoriæ, cùm futura curioſiùs ſcrutaretur, inſigni vanitate, Judæum hominem juſſiſſe triginta parvis harulis ſues includi; ac cunctis imponi certa nomina, inde ad certum diem quieſcere. Die præſtituto cunctis ad amuſſim ſervatis; rex cum Judæo porcos inviſunt. Mortuos invenere tantum, quibus Gothica nomina data plebejorum; vivos vero, qui fuerant inſigniti nominibus Romanorum Præfectorum, nempè decimum

A libus, vel ab inanimis petuntur. Animata ſunt ſenſibilia, vel vegetabilia tãtùm: Senſibilia, vel petuntur

quemque; his tamen ſetas è dorſo defluxiſſe, quarum dimidium viſebatur. Hinc Judæus ominatus dicitur, Romani exercitus dimidium prælio interiturum, Gothos ad internecionem delendos, *ſic ferè Rhodigin. l.13. antiq. cap.35.*

Nec minus mirum, quod Byzantii, Andronicis imperantibus, antequam caperetur urbs; cùm canerentur ſacri hymni, in Eccleſiam, ſus cœnoſus admodum irrumpens, creditus eſt religionis in pejus mutationem ominari. *Gregoras Annal.* 8. Ego ad oſtenta id retulerim divina.

Lupis, Argivi, *Pau. in Cor. de Danao*

B Felib. duo narrat Cardanus *l.4. de rer. varietat. c.75.* ſed utrunq; felem, puto fuiſſe dæmonis figmẽtum, & ambos illos viros magos.

Muſtelis, Ladiſlaus Geylæ frater, *apud Bonf. l.3. rer. Hungar. Dec.2.*

Muſculis, Romani. *Plin. lib.8. cap.58. Plut. in Sylla.*

Ferarum quarumvis, & animalium ſignis. De his ita ſcribit Laur. Valla *l.1. hiſ. Ferd. Aragon. Reg. Adelitos, & Almogavenos*, vocari ab Hiſpanis eos, qui ex volatu avium, ex voce, ex ferarũ occurſu, aliarunq; multarum rerũ ariolantur, quid boni, maliq; ſit eventurum, & hos habere de his prognoſticis libros diligẽtiſſimè ſcriptos. Horũ (inquit) alteri ſunt duces, ac velut magiſtri, alteri comites, ac diſcipuli. Eſt alia horum peritia inveſtigare trãſitus,

C nõ equorũ modò, jumentorumque, ſed hominum quoq; per veſtitam, per nudam, per durã humũ, per lapides, per ſaxa: ut nec numerus eorum, qui tranſierunt unquã ferè eos fallat, qui appoſita voce inveſtigatores dici poſſũt.

à Reptilibus, ſeu ſerpentibus, ut

Crœſo regi excidium, apud *Herod. lib.1. Plinium l.11. c.51.*

Gracchis fratribus mortem, *Valerius Max. lib.1. cap.6.*

Neroni imperium, *Cælius Rhodig. lib.10. ant. lect. cap.3.*

Actio vicecomiti victoriam, *Jovius in ejus vita.*

Atinganis, de quib. ita Theod. Balſamon *in 6. Syn. quæ in Trullo*, quidã ſerpentes in ſinu geſtantes, qui dicuntur ἀθίγγανοι; hunc quidem die maligna natũ eſſe, illũ verò felici ſidere dicunt, & futuras felicitates, & infelicitates annunciãt, & alia quædam nugantur, &c.

D à Natatilibus, vel

minorib.

in Curii Apollinus fonte, *Pl. l.32. c.2. Plut. lib. utra animalia ſint ſapientiora, &c.*

Auguſto in Sicilia, *Xiphilin. in Auguſto.*

Henrico II. Anglor. Regi, *Polydor. Virg. lib.3.*

Remora, M. Anton. *P. l.32. c.1*

Teſtudo, Clodio Albino, *Cælius lib.10. cap.3.*

majoribus,

cætaceis certæ ſpeciei.

ut apud Dinũ æſtuariũ *Athenæus l.8. c.2. Cælius l.7. c.29.*

apud Byzantium *ex Procopio Cel. l.8. c.11*

apud Lubecã, *Crant. l.8. Vandal. c.17.*

incertæ, ac monſtroſis.

apud Norveg. ſerpens, Mos, *Zieg. in deſcr. Scandiæ.* E

Leonina, vel humana ſpecie, *Olaus lib.21. c.1.*

Monachi marini, *H. Boet. in Scot. Annal.*

ab Inſectis.

Aranerum telæ albæ, vel nigræ, *Diod. lib.17. Biblioth.*

Apum examen Bruto infauſtum, *Plut. in Bruto*; Druſo fauſtum, *Plinius lib.11. cap.17.* Platoni quoque, *Cic. lib.3. de Nat. Deor.*

Muſcæ dapibus inſidentes Trajani mortem, *Cuſp. in Trajan.*

Formicæ, non idem nam

Midæ divitias, *Cicero 3. de Nat. Deor.*

Cimoni mortem, *Plutarch. in Cimone.*

aliis pugnam, & victoriam, *Æneas Sylv. Europæ c.53.*

Criſtierno exilium, *Olaus lib.21. cap.20.* F

Locuſtæ, expeditionem Hieroſolym. *Sig. lib.9. reg. Ital.*

Bruchi Tamberlanem revocant à cœptis, *Crantz. lib.10. Vandal. cap.5.*

* OMINA EX VEGETABILIBUS TANTUM.

Etiam ſenſu, carentia, & vegetabilia duntaxat, ominibus olim occaſionem præbuerunt, utputa ſignificabat

Ficus pudicitiæ everſionem, *Plin. lib.17. cap.25.*

Arbores ſpontè renaſcentes meliora omnia, *Plin. lib.16. cap.32.*

Scopæ in palatio florentes, vilium exaltationem, *Cardan. lib.15. de var.*

Frumenta in arboribus nata, magnam victoriam, *Plin. lib.18. cap.18.*

Vindemia repetita, incrementum imperii, *Naz. orat.1. in Julian. Sozom. l.5. c.1. Eutrop. l.11.*

Florum aſperſio, victoriam, *Plut. in Sylla.*

Laurus naſcens felicitatem Liviæ, *leg. Plin. l.15. c. ultim.* ſed moriens laurus, mortem, *Sueton. in Nerone.* G

Myrtus idem quod laurus, *vide Plin. lib.15. c.29.*

Vitis ſecta, infelix omen Trajano, *Macrob. lib.1. Saturn. cap.23.*

Oleaſter Mengarenſis, *Plin. lib.16. cap.39.*

Rubus caninus, *Athenæus lib.2. cap.33.*

Apium victoriam, *Plut. in Timoleonte.*

* AUGURIA, ET OMINA ACCEPTA EX REBUS INANIMATIS.

Ab inanimis omina ſeu auſpicia ſumebant veteres, ut

A cibo primùm arrepto, Perſæ Magi de Ocho, *Diodor. lib.17. Bibliot. & Ælian. l.2. var. hiſt.*

A gleba oblata, Alethes. *Vide Adag. habet, & terram Alethes*, & Ænianes. *Vide Adag. accipit. & glebam erro*, Cothus, & Arclus *apud Plut. in QQ. Græcis.*

A ſepulchro, Macedones, *Plut. in Flamin.*

A maculis unguium, *ridiculè Cardanus lib.8. de varietat. cap.43.*

A barba nata mulieri, *Herod. lib.8. de Pedaſenſib.* vel immaturis annis viro, ut Lugd. Hung. Regi. *Dubravius lib.39.* H

A veſtitu, ut Andronico Juniori, *Gregoras lib.2.*

A throno, ſeu ſella, ut Alexandro Magno, *Diodor. lib.17.*

A corona, Othoni Bavaro, *Bonfinius Hung. hiſt. l.9. Dec.2.*

A ligone, Sfortiæ, *Jovius in Magni Sfortiæ vita.*

A nubibus, eorum formam ſubitam conſiderantes περισίονται, ſi ſit ſimilis columbæ, quæ dicitur μεγιστρά, dicunt imminere caſum, hoc eſt περίστασιν, ſi ſimilis gladio, bella, & moleſtias ſimiles, ſi ſimilis Leoni, reipub. adminiſtrationem promittit & hujuſmodi nugæ. *Theod. Balſamon in Syno. Trullan.*

quemque

A A fulmine, Mithridati futura, *Plut. lib.1. qq. conviv. cap.6.*

A nive, Italiæ infauſtum; Luſitaniæ lætum omen. de priore *Sig. anno 443. lib.13. Imp. occid.* de poſteriore, *Oſor. lib.8. Rer. Emmanuel.*

A glacie, dira lues. *Annal. Bojor. lib.4. ann.823.*

A palude, aqua Inus in Laconia. *Pauſ. in Licon.*

A ſtatuis, & lapidibus, ut Veſpaſiano *apud Sueton.* Marco Antonio *Plut. in ejus vita.* Theodorico Regi, *Procop. Belli Gothi. lib.1.* Andronicis, *Gregoras lib.8. Nicetas lib.2.*

Operæ.

☞ *Vide Mechanica.*

Opes.

☞ *Vide Loca de Divitiis, & Liberalitate, ex his enim deſumetur, quidquid de eo argumento requiri poteſt.*

B

* Ophytæ.

Quales Fuerint.

OPHYTÆ fuerunt hæretici, qui pro Chriſto coluerunt ſerpentem, eo quòd illum datorem omnis ſcientiæ comminiſcerentur, ex quo primus homo per ſerpentem ſcientiam boni, & mali didiciſſet. Unde & ipſum ſerpentem Dei ſapientiam vocabant, eamque creatori adverſariam. *Legatur Plateolus de Hæreſibus.*

Opifices. Mechanici.

☞ *Quære Locum de Mechanica.*

Opiliones.

☞ *Vide infrà*, Oves

* Opinio.

Definitio, & Etymologia.

C OPINIO Græcè, δόκησις δόξα, & δοξάζω, opinor dicitur. Eſt autem opinio actus intellectus declinantis in unã partem contradictionis cum formidine alterius, *ſec. B. Thom. 2.2. quæſt.1. art.4.* Differunt autem ſic opinio, fides, ſcientia, dubium, & ſcrupulus. Quia Opinio eſt aſſenſus intellectus ad aliquid, non quia ſufficienter moveatur ab objecto proprio, ſed per quandam rationabilem electionem voluntariè, declinans in unam partem magis quàm in alteram cum dubitatione tamen, & formidine alterius partis. Ita tamen, quod ad illam partem quam formidat, non habeatur ratio expreſſè concludens, formidatur tamen propter debilitatem rationis alterius partis. Fides autem eſt cum certitudine abſque tali formidine. Scientia vero eſt aſſenſus intellectus moti ab objecto per ſeipſum cogniti: ſicut in principiis primis, vel per aliud, ſicut in concluſionibus, quarum eſt ſcientia. *Hæc ex B. Thoma*, ubi ſuprà. Dubium quid ſit, vide ſupra in Dubium. Scrupulus eſt, ut cùm intellectus ex levibus conjecturis, ſeu mediis, & multum debilibus movetur ad unam partem, & hæc etiam dicitur Suſpicio.

D Opinio, opinatioque eſt cunctorum, ad quæ ancipiti ferimur ſententia, uni, pluribuſque propenſior æſtimatio, vel ut alii, imbecilla eſt aſſenſio.

Subjectum, et Materia.

Reſtat, ut opinio in veris quidem, & falſis cernatur, ſed quæ aliter atque ſunt eſſe poſſunt: ita ut opinio nihil ſit aliud, quàm propoſitionis nullo certo argumento confirmatæ comprehenſio non neceſſaria. Quod autem de opinione dixi, & conſentaneum eſt iis, quæ in opinando uſuvenire conſpiciuntur. Eſt enim infirma ſemper, atque incerta opinio: viſque, ac natura ipſius in hac infirma aſſenſione continetur. His accedit, quod nemo ſe dicit opinari, ſed planè ſcire, cùm exiſtimat non poſſe rem aliter habere: ſin ita ſentiat eſſe quippiam, ut nihilominus poſſe aliter eſſe exiſtimet: tum ſe opinari dicit, quaſi in hujuſmodi rebus incertis cerni opinionem judicans, in certis autem ac neceſſariis, ſcientiam. *Ariſt. l.1. de Demonſtr. cap.26. t.44.* E

Neque opinio tantum verſatur in putando, quod res ſit: ſed etiam quamobrem res ſit, opinabile eſt: quod nihil eſt, quàm medium. *Ibid.*

Neque ejuſdem omnino rei ſunt opinio, & ſcientia: ſed ut vera, & falſa opinio dicitur quodammodo ejuſdem rei eſſe, ita in eadem re verſari opinionem, & ſcientiam intelligendum eſt. Dicere enim veram, & falſam opinionem in eadem omnino re verſari, quemadmodum volunt quidam, id tum multis aliis incommodis, quæ ex eo ſequuntur, refelli poteſt, tum quia illud, quod valdè abſurdum eſt, ſequitur, non opinari nos, quæ falsò opinamur. *Ibid.*

CALCIDIUS opinionis ſpecies crudelitatem, & exiſtimationem videri voluit. Sanè non defuerunt, qui iis ſcientiam annecterent principiis, quod Ariſtoteli minus placet: nec ſanè injuria, cùm non poſſint demonſtrari quidem principia: at ſcientia per demonſtrationem comparatur. Proinde tam ſcientia, quã experimentũ, experientia, & ars ex intellectuque, & ſenſu orta eſt. Sunt qui ex intellectu, & memoria naſci maluerint: inde Muſas Jovis, & Mnemoſynes filias commenti ſunt poetæ. F

Opinio, exiſtimatio, vel fama, de aliquo, vel de quacunque re à nobis concepta, ſive rationi conſentanea, ſive contraria ſit. Hebr. *Dahhath*, à verbo *Iadhabh.* novit, ſcivit, reſcivit, cognovit, *Dehabh*, ſcientia, notitia. Scientia hominis in tanta caligine mentis plerumque nihil aliud eſt, quàm opinio.

Apophthegmata.

SOCRATES, Inanes utres ut ventus inflat, inquit, ſic ſtultos homines opinio. *Max. ſer. de inani gloria.*

HERACLITUS dicebat, opinionem eſſe impedimentum profectui. *Eod. ſer.*

IPHICRATES, cùm in amicorum, & ſociorum agris ſuum haberet exercitum, nihilominùs tamen vallum facere, & foſſam fodere voluit: quam ob cauſam cùm à quodam parum fortis, & animoſus judicaretur eſſe, reſpondit: Peſſimam ducis eſſe vocem dicere, Non putaram. Significans, in rebus tranquillis interdum exiſtere periculum, quod nullus expectaſſet. Adversùs inopinatos igitur caſus proſpexit ſuis copiis, ne ſi quid accidiſſet, dicere cogeretur, Non putaram. Hoc verò Latini adſcribunt Scipioni. Ad Iphicratem autem refert *Plut. in Græc. Imp. apoph.*

Epicurus, ſi ad naturam vives, inquiebat, nunquam eris pauper: ſi ad opinionem, nunquam eris dives. *Senec. ep.16.* Exiguum enim natura deſiderat, opinio immenſum.

G

* Opus.

* Definitio, & Etymologia.

OPUS, Græc. ἔργον, & ἐργάζομαι, operor, & ἐργασία, opera dicitur. Heb. *Pohhal, Pohhallah, Miphhal, Miphhalah*, Opus, actio, operatio dicitur, à verbo *Pahhal*, Operatus eſt expoliendo aliquid. Et propriè perfectionem actus, ſeu operis denotat. Hinc Græc. φαλύνω, & Lat. polio, expolio, φαλίος, politus. Differunt autem opus, & opera, quod opera ſunt diurnum officium: opus verò finis, fructuſque, *ſec. Ulp. Juriſc. Ter.* utrumque uno verbo optimè expreſſit.

Quo in opere faciendo operæ conſumis tuæ.

Hinc operæ pretium: id eſt, fructuoſum, ad rem pertinens. Aliquando tamen opus pro opera capi videtur. *Virg.*

Mollibus è ſtratis opera ad fabrilia ſurgit.

DE OPERIBUS MANU EXERCENDIS. ſive De Opere Manuali.

☞ *Videatur Locus de* LABORE.

Satius multò eſt aliquid agere, quàm nihil agere: modò quod agitur, honeſti limites non excedat. Ita Apoſtolos, aliosque viros ſanctos, indultum ſibi otium in honeſtum negotium commutaſſe conſtat. H Quod & ſylvanus Abbas lepido exemplo docuit. Erat in cœnobio ejuſdem Religioſus, qui fratres manibus laborantes nonnunquam redarguebat, & ſolicitudinem illam, tamquam rem ſuperfluam, cavillatus, Maria, inquit optimam partem elegit, ſedens ſecùs pedes Domini. Itaque hora cœnæ de induſtria non vocatur: mirantique, cur præter ſolitum non eſſet vocatus, reſpondit Sylvanus: Verè exiſtimabam, tibi qui totus ſpiritualis es, cibo, potuque opus non eſſe. Eoque errorem confitente, ſubjunxit: Scias igitur, Mariam Marthæ etiam miniſterio indigere, auxilioque juvari. *Ex Vitis PP. Beyerlinck in Apophthegm.*

Marcus quoque Anachoreta operi nocturno, diurnoque,

ab

ab oratione vacans, inſudabat, ita ut quibuſdam ei eleemoſy- A nam offerentibus, diceret; Minimè accepero; manus enim iſtæ me nutriunt, & eos, qui ad me propter Deum divertunt. *In Prat. Spirit. cap. 3.*

Certè, exemplum Pauli Apoſtoli, ut luculentiſſimum in hoc argumento accipi debet, ut qui toties operis ſui, quod manibus faciebat, mentionem iniicit (erat autem artis ſcenofactoriæ, ut conſtat *Act. c. 18.*) Quod eum feciſſe ait *Chryſ.* ne quem gravaret, & ut exemplo ſuo provocaret alios ad vitandum otium, & Pſeudoapoſtolos deterreret, qui quæſtus gratia prædicabant. Denique oſtenderet, ſe, non quæ ſua erant, ſed aliorum ſalutem quærere.

Apud *Clement. Romanum* Apoſtoli ut ſuomet ad otium vitandum exemplo alios adhortentur, ſic loquuntur: Etenim & nos verbo Evangelii incumbimus, tamen exercere illa quaſi adminicula operis non negligimus: partim enim noſtrum ſunt piſcatores, partim tabernaculorum opifices, partim agricolæ, ne unquam otioſi ſimus *l. 2. conſt. c. ult.* Ubi neſcio quis, ad marginem ſcripſit, Judam Jacobi agricolam fuiſſe. Unde colligas, Paulum fuiſſe tabernaculorum, ſive tentoriorum opificem σχοινον non σκεῦον, Græci vocant funem juxta Bedam, eaque tabernacula pellibus contecta funibus dirigebantur.

B Sunt qui in hoc manuali opere Pauli allegoriam agnoſcunt, quæ verſibus his comprehenſa.

Nec vocat ars PAULI *ſocio celebrata ſub ipſo*
Secreti virtute boni, tentoria quippe
Fortia nobilibus fabricabat in aggere textis,
Longiùs hæc abiens peregrinus ubique viator
Erigit, atque hyemes, ſoleſque his pellibus arcet.
Nos quoque per culpam prima de ſede repulſi,
Exilio mundi iacimur, via reddita tandem.
Qua patriæ repetemus iter munimina nobis
In caſtris ſunt Paule tuis, nec criminis imbres
Tempeſtas mundana ferat, ſcelerumque vapores
Ignitus tentator agat, ſub tegmine tali
Tuta ſalus, nullum deſcriminis excipit ictum,
Nec proſtrata feris ſuccumbit viribus hoſtis.
Myſtica ſigna duces præmittunt laudibus artis:
Piſces PETRUS *agens homines capit, æquoris hoſpes*
In ſacris perſiſtit aquis, habitacula Paulus
Dum terrena levat, docet, ut cœleſtia condat,
Factaque ſæpè manu nunc conſtruit atria verbo.

* OPERIS MANUALIS COMMENDATIÕ.

Et quomodo eiecti ex his, qui illud exercuerunt.

C Certè TYBERIUS Judæos urbe expulit, quod prætextu pietatis, ornandique templi Jeroſolymitani, à Fulvia Romana Saturnini uxore Judaiſmum amplexa, aurum, & purpuram extorſerant, ac in proprios uſus converterant. Voluit idcircò Paulus exemplo ſuo docere, ſe procul ab illa gentis ſuæ labe abeſſe.

Fuerant namque inter Judæos Schemaja, & Athalio Rabbini veteres, qui meminerant antiquæ legis Judæis datæ, qua omnibus præcipiebatur, ut manuale opificium diſcerent, quo ſibi victum pararent, etiam illi, qui litteras ſacras profiterentur. *In Cabala hiſt. & in 1. lect. 1. hebdom. azymorum.*

Gamaliel in doctrina fratrum, qui Pauli præceptor fuerat, & inſcribitur Haod Gamaliel; valdè commendat opus manuale: & addit. Qui id facere prætermitterent, proniores ad peccandum futuros.

Sed & ex nobilioribus Rabinis, Joanna ſutoriam, Judas piſtoriam, alii alias artes exercuere.

Conſtat quoque ex aliarum Gentium hiſtoriis pleroſque etiam Nobiliores, quibus ad alimentum cenſus anguſtior non ſufficiebat, artificio alicui etiam cum ſtudio litterarum vacaſ- D ſe. Exempla habes apud *Herodotum in Euterpe. Sigon. 2. de Iure civium Rom. cap. 12.*

Et quamvis Romulus opifices initio è numero civium Romanorum exemiſſet, tamen Numa id jus poſtmodum cum omnibus communicavit.

Immò ex operis Publicanorum, P. Rupilius conſulatum adeptus in Scilia triumphavit, & imperavit.

TERENTIUS VARRO qui Cannenſem cladem conſul accepit, inſtitor mercis fuit, lanio patre.

M. SCAURUS & Conſul, & Cenſor patrem habuit carbonarium.

Carpit *Iſidor. Peluſiota l. 1. epiſt. 470.* Theodorum Scholaſticum, quòd turpem, & probroſum diceret manuum laborem. Eſt id, inquit, utile, atque ad vitam tuendam conducit.

Mytilenæus PITACUS quamvis rex eſſet, piſtrinam tamen manibus ſuis exercebat, ſimulque, & actuosè ſe exercebat, & E cibum operabatur.

Legatur *Tiraquellus de Nobilitate*, ubi plura exempla recenſentur.

Quoad Eccleſiaſticos autem, ſive Clericos tam ſæculares, quàm regulares, non eſt probroſum honeſto exercitio, aut operi incumbere, ne aut otio torpeſcant, aut egeſtate cõſumãtur. Sic Hieronymus Nepotianum, & Ruſticum ad artificiolum provocat, nec ſe ab eo abhorrere ſcribit, *præfat. in Iob.*

Conc. Carthag. IV. c. 50. & ſeq. uti & concilium Nannetenſe, quæ citantur *diſt. 91. c. 2. 3. 4.* Clericis præcipit, ſibi victum, veſtitumque honeſto exercitio comparare, quando ſcilicet Eccleſiæ proventus non ſufficiunt ad vitam ſuſtentandam.

De SPIRIDIONE Trymethuntis in Cyro Epiſcopo memorant hiſtoriæ, quod pecuariam exercuerit. *Ruffin. lib. 10. cap. 5. Sozom. lib. 1. cap. 11.*

ZENON verò itidem Epiſcopus Majumæ, ſeu Conſtantiæ Palæſtinæ, lanificio incubuit, & ex labore manuali vitæ ſubſidia comparavit, ac egentibus ſumptum ſub miniſtravit. *Sozom. lib. 7. cap. 27. lib. 12. cap. 47.*

De DEUSDEDIT Confeſſore in Martyrologium relato 10. Auguſti, ſcribit *S. Greg. l. 4. dial. c. 36.* quod die Sabbathi paupe- F ribus erogare ſolitus fuerit, quidquid per hebdomadam ſuis manibus operando lucrabatur.

☞ *Huc deduci aptè poterunt ex Loco de Labore, plures hiboſtriæ ad hunc Titulum pertinentes: niſi malis & has ad illas transferre.*

* DE OPERIBUS BONIS, ET MERITORIIS.

Quæ communi vocabulo Opera Bona appellamus, ſunt in genere moris, & moralem quandam bonitatem in ſe habent, unde bona dicuntur, Deo grata, & meritoria, ſuntque opera utilia ad ſalutem æternam conſequendam, de quibus Chriſtus *Matt. 5. & Petr. 2. ee. c. 8* & alibi ſæpius.

BONORUM OPERUM GENERA.

Bonorum operum tria genera in S. Litteris Spiritus S. patefecit, ad quæ ceu fontes reliqua opera ſalutis referantur, *teſte Aug. lib. de perfect. Inſt. reſponſ. 17.* Nam in veteri Teſtamento Angelus Raphael hæc tria ſpeciatim commendavit. Bona inquiens, eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna. *Tob. 12.*

CHRISTUS etiam in Evangelio apud *Matth. c. 6.* ſingulariter docuit, quemadmodum eadem tria ad ſalutem fructuosè poſſent exerceri. Unde *Auguſt. loc. cit.* Dominus, inquit, in Evangelio cùm dixiſſet, Nolite facere juſtitiam veſtram coram hominibus, ut videamini ab eis, ne iſtum curſum noſtrum fi- G ne humanæ gloriæ metiremur, non eſt in expoſitione juſtitiæ ipſius executus, niſi tria iſta, jejunium, eleemoſynas, orationes. Jejunio ſcilicet univerſam corporis caſtigationem ſignificans, eleemoſynis omnem benevolentiam, & beneficentiam, vel dandi, vel ignoſcendi: & oratione inſinuans omnes regulas ſancti deſiderii.

Petrus Chryſolog. ſer. 43. Tria ſunt, fratres, per quæ ſtat fides, conſtat devotio, manet virtus, Oratio, Jejunium, Miſericordia. Quod oratio pulſat, impetrat jejunium, miſericordia accipit. Sunt hæc tria unum, dant hæc ſibi invicem vitam. Eſt namque orationis anima jejunium, jejunii vita, miſericordia eſt, &c. multa.

S. Bern. in Sententiis. Tria ſunt, quibus debent inſiſtere, quicunque juſtificari debent, quæ etiam continet ſermo Domini in monte, eleemoſyna, jejunium, oratio. Sic enim adimpletur juſtificatio, dum ab interdictis vitiis abſtinent, & bona, quæ præcepta ſunt, fideliter exercent. Opponantur ergo pravis operibus opera miſericordiæ, contra carnalia deſideria adhibeantur jejunia, & pro curis ſæculi ſuccedat amor Dei, & frequentia orationis. H

* BONITAS OPERUM QUÆ. ET UNDE.

Operum, in bona, & mala, diſtinctio communis eſt apud omnes. Dicuntur autem Bona, quæ conformia ſunt legi divinæ. Mala quæ difformia.

Bonitas autem actuum humanorum, id eſt, eorum, quæ à libera hominis voluntate procedunt; eſt duplex: altera naturalis, altera moralis. Naturalis conſiſtit in integritate eorum, quæ requiruntur naturaliter in entitate actus, eſtque omnibus actibus communis.

Moralis conſiſtit in integritate eorum, quæ requiruntur in actu ſecundùm rectam rationem. Suntque tria potiſſimùm 1. ut verſetur actus circa objectum honeſtum: 2. ut circumſtãtiæ ſint

tiæ ſint honeſtæ, nulla turpis: 3. ut referatur ad honeſtum fi- A nem: Atque hinc eſt, quòd quidam triplicem faciunt bonitatem moralem: unam ex objecto, alteram ex circumſtantiis, tertiam ex fine. Quamvis omnes illæ unam completam dumtaxat moralem bonitatem faciant.

* BONORUM OPERUM JUSTITIA, ET VERITAS.

IN QUO DISSENTIANT HÆRETICI A CATHOLICIS.

Hæretici hujus temporis, ex quo ſtatuunt, Dei legem eſſe impoſſibilem hominibus, conſequenter dicunt, omnia hominum etiam fidelium, ac juſtificatorum opera eſſe peccata mortalia ex natura ſua, & ut loquitur *Calvinus*; damnabilia, inquinata, ac meram iniquitatem. *Ita docet Luth. lib. de libert. Chriſtiana. Calvin. l. 3. Inſt. c. 12. §. 4. c. 14. §. 9. 11. c. 15. §. 3.*

Ex qua quidem doctrina infertur neglectus bonorum operum, quia ea fieri ab homine nullo modo poſſunt. Item contemptus legum divinarum: quia cùm impleri nequeant, fruſtrà illis implendis laboramus. Denique impunitas, & licen- B tia peccandi. Nemo enim punitur propter id, quod vitare, aut facere non poteſt.

☞ *De Legis divinæ adimpletione poſſibili diximus in loco de* Lege.

Cæterùm bonorum operum juſtitiam commendat varia ſacrarum Scripturarum auctoritas. Dicitur enim in ea, Noe fuiſſe juſtus, atque perfectus. Job ſimplex, & timens Deum, ut qui etiam in tanta impatientiæ occaſione non peccavit labiis ſuis, *c. 1.* Abraham credidiſſe Deo, & reputatum fuiſſe illi ad juſtitiam.

Vult etiam David judicari à Domino ſecundùm juſtitiam ſuam *Pſ. 8.* Qui etiam ſe viam mandatorum cucurriſſe *Pſ. 118.* Judicium quoque, & juſtitiam operatum eſſe, vias Domini cuſtodiviſſe, confitetur. *ibid.*

CHRISTUS in nova lege nos comparat Palmiti in vite, id eſt, ipſomet manenti, & fructum adferenti, Bonum ſcilicet, quia non poteſt arbor mala bonos fructus facere, & omnis arbor bona bonos fructus facit. *Ioan. 15. & Matt. 7.*

Et ſuadet, ut luceat lux noſtra coram hominibus, ut videant opera noſtra bona. *Matt. cap. 5.*

Atque huc etiam faciunt omnia teſtimonia, quibus Scriptu- C ra ſignificat homines impios moneri, ut ſe avertant ab injuſtitia, & iniquitate omni. Item ad opera pietatis, miſericordiæ, fidei exercenda admonemur, quæ omnia perperam fierent, ſi nulla bona opera producimus, & omnia ſint peccata, & inquinamenta. Abſolutè enim Scriptura commendat bona opera. De quo argumento legatur etiam *S. Hier. lib. 3. adversùs Pelagianos. Auguſt. lib. de ſpiritu, & lit. c. ult. de bono conjugali c. 6. Gregor. lib. 2. moral. cap. 8.* & alii propè innumeri.

* BONORUM OPERUM FRUCTUS. ET QUIDEM VARII.

I. Fructus eſt teſtificatio veræ fidei, & doctrinæ. Nam Chriſtus voluit Pſeudoprophetarum doctrinam falſam ex operibus dignoſci. A fructibus eorum, inquit, cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Nam de fide vera, vel falſa hic ſermonem eſſe liquet, & docet vetuſtiſſimus *Tertul. l. 1. contra Marcionem.*

Dicit B. Jacobus: Tu fidem habes, & ego opera habeo. Oſtende mihi fidem tuam ſine operibus, & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.

D II. Fructus eſt, quòd bona opera ex viva fide, hoc eſt, per charitatem operante, ut loquitur Apoſtolus, profectus non ſolùm ſint ſymbolum Chriſtianæ vocationis, & prędeſtinationis, ſed etiam eandem confirment; certamque faciant. Nam Apoſtolus *Petrus*, qui crebrius ad bona opera in ſuis epiſtolis nos cohortatur, hoc etiam adjecit. Fratres, magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. *Legatur S. Cypr. l. 1. c. 1. epiſt. ad Corn. Papam.*

III. Fructus eſt, quod gratiam in juſtis verè augeant, & perficiant, ac proindè & juſtificent, id eſt, juſtiores reddant.

Id clariſſimè ex *B. Pauli* epiſtolis evinci poteſt, nam *in altera ad Corinth.* agens de fructu ſpirituali eleemoſynæ: Qui adminiſtrat ſemen inquit, ſeminanti, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ.

Quod autem perficiant, & conſumment juſtitiam, & gratiam clarè tradit *B. Iacobus.* Abrahã pater noſter nonnè ex operibus juſtificatus eſt offerens filium ſuum ſuper altare? vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius, ex operibus fides E conſummata eſt.

Et *S. Paul. ad Corinthios.* Has habentes promiſſiones, cariſſimi, mundemus non ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Hoc verò juſtitiæ incrementum, ajunt Concilii Tridentini Patres, petit ſancta Eccleſia, cùm orat. Da nobis, Domine, fidei, ſpei, & charitatis augumentum.

IV. Eſt, quòd fiduciam bonæ conſcientiæ gignant, magiſque ad orandum, & quidlibet impetrandum inflamment. Fiducia magna erit, dicitur in Tobia, coram ſummo Deo eleemoſyna omnibus facientibus eam.

Et *apud Ioannem* Chriſtus; Omnis, qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta.

Exemplum hujus habemus in Ezechia rege, qui conſcientia bonorum operum fretus, non dubitavit ſic Deum compellare. Obſecro, Domine, memento, quæſo, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum eſt, in oculis tuis fecerim.

Et ante eum rex David, Retribuet mihi Dominus ſecun- F dùm juſtitiam meam, & ſecundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi. Quia cuſtodivi vias Domini, nec impiè geſſi à Deo meo.

Hunc fructum tradit & B. *Auguſtin.* enarrans *Pſalm. 31.* his verbis: Finis, inquit, Apoſtolus, præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Pro ſpe conſcientiam poſuit. Ille enim ſperat, qui bonam conſcientiam gerit. Quem verò pungit mala conſcientia, retrahit ſe à ſpe, & non ſibi ſperat niſi damnationem. Ut ergo ſperet regnum, habeat bonam conſcientiam, & ut habeat bonam conſcientiam, credat, & operetur: quia quod credit fidei eſt, quod operatur charitatis eſt.

V. Quod provocent tum ad glorificandum Deum, tum ad Chriſti imitationem. Unde Chriſtus. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.

Et S. PETRUS: Converſationem veſtram inter gentes habentes bonam, ut in eo, quod detrectant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis.

MERITUM. G

VI. Fructus, quod promereantur vitam æternam. Nam Chriſtus ipſe *apud Matthæum* docet apoſtolos, gaudendum eſſe in perſecutionibus, quia copioſa eos manet merces in cœlo. Gaudete, inquit, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.

2. Paſſim in Scripturis dicitur, unicuique reddendum præmium cœleſte, ſecundùm menſuram laboris. Filius hominis, ait *Matthæus*, venturus eſt in gloria patris ſui cum angelis ſuis, & tunc reddet unicuique ſecundùm opera ſua. Et *Apoſtolus ad Romanos.* Theſaurizas tibi ira in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundùm opera ſua. *Et Ioan. in Apocal.* Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.

3. In iiſdem opera pro ratione aſſignantur, cur detur vita æterna. Nam in die judicii loquetur Chriſtus. Venite, benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum ab origine mundi. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare. Et, qui in H paucis fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.

4. In iiſdem dicitur regnum cœlorum ex juſtitia reddendum bonis operibus. Paulus enim de ſe ait. Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi, in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex. *Et iterùm*: Non eſt injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri.

5. In iiſdem, qui bona opera fecerunt dicuntur digni præmio vitæ æternæ. Dignus eſt operarius, ait Dominus *apud Lucam*, mercede ſua. Ut digni, ait *Paulus*, habeamini regno Dei, pro quo patimini, Et in Apocalypſi: Ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt.

Nec aliud ſancti Patres docuere. S. *Ignatius epiſtola ad Rom.* ita loquitur. Sinite me, beſtiarum eſca ſim, per quam poſſim Deum promereri.

S. Cypria

S. Cyprianus de unitate Eccleſiæ. Juſtitia opus eſt, ut pro-
A mereri quis poſſit Deum: præceptis ejus, & monitis obtemperandum eſt, ut accipiant merita noſtra mercedem.

Et *Fulgentius l. 1. ad Monimum*, reddens rationem, cur vita æterna dicatur gratia, cùm merces ſit meriti, ita ſcribit: gratia autem ipſa non injuſtè dicitur, quia non ſolùm donis ſuis Deus dona ſua reddit, ſed quia tantùm etiam ibi gratia divinæ retributionis exuberat, ut incomparabiliter, atque ineffabiliter omne meritum quantumvis bonæ, & ex Deo datæ humanæ voluntatis, atque operationis excedat.

* OPERUM BONORUM NECESSITAS AD SALUTEM CONSEQUENDAM.

Ubi & Hæreticorum ea de re ſententia aſſeritur.

Docent Hæretici, Calvini, & Lutheri dogmate imbuti, opera bona ad ſalutem nullo modo neceſſaria; adeòque fideles ad ſervanda legis præcepta non teneri. Quia hoc ex ipſorum principiis eruitur. Dicunt enim, ſolam fidem ad ſalutem ſufficere, atque omnia opera juſtorum eſſe damnabilia, legem impleri non poſſe, &c.

E contrà Catholicorum doctrina, Evangelio, Patribus, &
B rationi conformis, hæc eſt: opera eſſe neceſſaria ad ſalutem, & neminem ſalvari, poſſe, loquendo de adulto; niſi legis mandata ſervet.

Quia omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur. *Matth. 5.* Et rogat *Jacobus c. 2.* Quid prodeſt fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? & ſtatim. Fides ſine operibus mortua eſt.

Monet nos Petrus ſatagere, ut per bona opera certam noſtram vocationem, & electionem faciamus. 2. *epiſt. cap. 1.*

Christus quoque præcipit juſtitiam noſtram plùs abundare, quam Scribarum, & Phariſæorum. *Matth. 5. cap. 5.*

Idem Adoleſcenti interroganti, quid faciendo vitam æternam poſſidebo? reſpondit: ſi vis ad vitam ingredi, ſerva mandata, quod cum ironicè dixiſſe Calvinus, perpetua dignus ironia, interpretatur. Neque enim Chriſtus Scribam, & Phariſæum præ manibus habet, ſed adoleſcentem, eumque divitem, qui inſtructione opus habebat.

Etiam Legiſperito Dominum adeunti *Luc. 10.* ut eum tentaret, reſpondit: hoc fac, & vives, adiecitque parabolam de Samaritano, dicens, Vade, & tu fac ſimiliter.

C Denique promiſſiones Evangelicæ omnes ſupponunt conditionem legis præcepta ſervandi, & bona opera exercendi, quibus deficientibus mala nobis Deus comminatur, uti pluribus Scripturæ locis probari poteſt.

☞ *Plura hìc ex Loco de Lege, in medium opportunè adduci poterunt.*

Eadem fuit doctrina omnium veterum. Nam *Clemens Alexandrinus 5. ſtromat.* Gratia inquit ſalvamur, non abſque bonis operibus. *S. Hieron. in c. 26. Iſaiæ.* Non ſufficit, inquit, murum habere fidei, niſi fides ipſa bonis operibus confirmetur. Legatur, *Auguſt. l. de grat. & lib. arb. c. 7. Proſp. l. 1. de vita contempl. cap. 19. Chryſoſt. in c. 4. epiſt. 2. ad Corinthios.*

* OPERA SUPEREROGATIONIS.

QUÆ.

Opera Supererogationis dicuntur ea, quæ non ſunt in præcepto, ſed tantùm in conſilio: quaſi ſint ea, quæ prioribus jam erogatis, & factis ſuperadduntur. Hujus autem vocis occaſio ex hiſtoria hominis in latrones incidentis ſumitur. Ubi Samaritanus poſtquam illum in via ſaucium ſtabulario commiſiſſet curandum, adjecit: quidquid ſupererogaveris, red-
D dam tibi.

Talia autem opera à fidelibus fieri poſſe, ac quotidie fieri, nemini dubium eſſe debet. Nam & Dominus *Matth. 19.* adoleſcenti, cui dixerat, ſi vis ad vitam ingredi, ſerva mandata; tandem cùm reſponderet, hæc omnia ſervavi à juventute mea; reſpondit; Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, quæ habes, & veni, ſequere me.

Hoc etiam locum habet in omnibus conſiliis Evangelicis: ad quæ cum nemo ex præcepto teneatur, tamen à multis magno affectu obſervantur. Sicut *S. Chryſoſtomus* meritò dicat *hom. 8. de Pœnitent.* Multi & ipſa ſuperant mandata. *Videatur Auguſt. ſer. 18. de verbis Dom.*

☞ *Illuſtrari id poterit ex Loco de Obedientia, quatenùs ad plura ſe extendit, quàm quæ præcepta ſunt.*

Optio.

DEFINITIO, & ETYMOLOGIA. E

Optio αἵρεσις, idem quod optatio, ſive electio ejus, quod deſideramus. Optamus enim utilia, vel in ſe, vel in opinione noſtra. Hinc dare, vel facere optionem dicimus. Cæterùm in re militari appellatur is Optio quem decurio, aut centurio optat ſibi rerum privatarum miniſtrum, quo faciliùs obeat publica officia, *ſec. Feſtum.* priùs Accenſus dicebatur.

OPTARE BONA SIBI IPSI. BENE OMINARI ſibiipſi.

☞ *Optare Deſiderii veluti affectus eſt, reſpectu eius, qui deſiderat. Reſpectu vero eius, à quo id, quod optat, ſe conſecuturum ſperat, Petitio eſt. Sed & quia conciliandi eiuſdem gratia, ſive Deus, ſive homo ſit, viciſſim pollicetur aliquid, ad Pollicitationes referri poteſt, atque debet.*

QUÆ.

In genere.

Chorus *apud Eurip. in Hippolyto* hæc optat:

εἴθε μοι εὐξαμένᾳ
θεόθεν τάδε μοῖρα παράχοι. F
τύχαν μετ' ὄλβου,
καὶ ἀγήρατον ἄλγισι θυμόν.
δόξα δὲ μήτ' ἀτρεκὴς, μήτ' αὖ
παράσημος ἐνείη.
ῥᾷ δ' ἤθεα τὸν αὔριον
μεταβαλλομένα χρόνον, αἰεὶ
βίον συνευτυχοίην.

Utinam mihi ſupplicanti divinitus hæc Parca præbeat: fortunam bonam, & expertem doloribus animum: gloria verò neque inſignis, neque rurſùs adulterina contingat: facilem vivendi modum in craſtinum diem commutans, ſemper vitam beatam cum cæteris degam.

Theognidis Megarenſis votum tale extat in Gnomis:

εὐδαίμων εἴην, καὶ θεοῖς φίλος ἀθανάτοισι
Κύρν', ἀρετῆς δ' ἄλλης οὐδεμιῆς ἔραμαι.

Alibi ejuſdem tale, ut ex Lat. verſum: Liceat mihi diviti malis ſine curis vivere innoxiè, nullum habenti malum.

Solon *Athenienſis in Elegiis* à Muſis hæc petit:

μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέκνα, G
μοῦσαι πιερίδες, κλῦτέ μοι εὐχομένῳ.
ὄλβον μοι πρὸς θεῶν μακάρων δότε, καὶ πρὸς ἁπάντων
ἀνθρώπων αἰεὶ δόξαν ἔχειν ἀγαθήν.
εἶναι δὲ γλυκὺν ὧδε φίλοις, ἐχθροῖσι δὲ πικρὸν,
τοῖσι μὲν αἰδοῖον, τοῖσι δὲ δεινὸν ἰδεῖν:

Scribit *Plin. lib. 7.* L. Metellum decem maximas res optaſſe, utpote voluiſſe Primarium bellatorem eſſe, Optimum oratorem, Fortiſſimum imperatorem, Auſpicio ſuo maximas res geri, Maximo honore uti, ſumma ſapientia eſſe, Summum ſenatorem haberi, Pecuniam magnam bono modo invenire, Multos liberos relinquere, & Clariſſimum in civitate eſſe. Quæ omnia illi contigerunt.

Votum Laconum erat ſolenne, ut largirentur dii bona ob bonas actiones, nihil præterea. *Plut. in Lacon.*

Perſæ tribus libationibus factis, à diis immortalibus bona precati, convivium diſſolvebant. *Alexand.*

Sapientiam.

Salomon Judæorum Rex, puer duodecim annorum in ſomnis à Deo quidquid vellet petere juſſus, non opes, non victoriam, non vitam longævam petiit, ſed ſapientiam populos regendi. 3. *Reg. 3.*

Eloquentiam.

Pericles Athenienſis priùs, quàm concionem haberet, op- H
tare ſolebat, ne ullum verbum ſibi à te præſenti alienum excideret. *Plut. in præceptis Politicis.*

Lactantius facundiam Ciceronianæ ſimilem optabat ſibi, quo veritatem fortiùs propugnaret, & hominibus perſuaderet faciliùs. *Luc. Vives de Tradendis diſciplinis l. 4.*

Virtutem.

Lacones, de quibus paulo ante: ſi quando ſuos invocarent deos, nihil petebant aliud, quàm ut adderent dii cæteris bonis etiam ea, quæ honeſtiſſima eſſent. Addunt iidem votis, ut poſſint injuriam pati, quòd neminem judicarent ad gerendum imperium, aut alioqui magnas res obeundas idoneum, qui quavis injuria commoveretur, *Plut. in Lacon. apophth.*

Prudentiam.

Apollonius Tyanæus à diis poſcebat, ut bonos cognoſceret, malos vitaret. *Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 17.*

Fortitudi-

Fortitudinem.

A Agamemnon Rex Iliad. δ duos Ajàces videns ad pugnàm accinctus: Utinam, inquit.

τοῖος πᾶσιν θυμὸς ἐνιστήθεσσι γένοιτο.
τῷ τε τάχ' ἠμύσειε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος
χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε.

Gratitudinis occaſionem.

Thyreus (Curtio Thyriotes) eunuchus Statiræ uxoris Darii, cũ ea captus ab Alexandro Magno, ubi illa ex partu obiit, caſtris elapſus, ad Darium profectus, mortem ei conjugis nunciavit. Quàm cùm is non tam ægrè ferret, quàm quod pudicitiam ejus ſimul, & ſororis filiarum à victore Alexandro violatam metueret: Thyreus horrendis Sacramentis conceptis, Alexandri caſtitatem comprobavit. Tum progreſſus ad amicos Darius, atque ad cœlum manus tendens, haſce fudit preces; Dii patrii, & regnorum præſides, primùm mihi concedite, ut fortunam Perſarum in gradum reſtituam, quo eam accepi ſplendore, relinquam: quò Alexandro gratiam referam eorum, quæ in meo adverſo caſu chariſſimis meis præſtitit pignoribus. Quòd ſi fato hoc adeſt tempus deorum invidiæ, & rerum viciſſitudini præfinitum, de Perſarum regno ut ſit factum: ne quis mortalium alius in Cyri ſolio ſedeat, quam
B Alexander. *Plut. in Alex.*

Ptolemæus Ægypti Rex, cùm Demetrium Poliorcetem prælio victum, etiam impedimentis ſpoliaſſet, Regium tentorium cum opibus, captiviſque charioribus Demetrio remiſit, dicens: Inter ipſos de gloria, non de opibus certamen eſſe. Ei Demetrius cùm gratias egiſſet, dixit: Deos ſe magnopere orare, ut citò parem ei referre gratiam pro accepto munere poſſet. Nec multò pòſt, cùm adverſus Demetrium Ptolemæus Cillem copiarum ſuarum ducem miſiſſet, Demetrius prælio victum, atque captum, Ptolemæo cum omni captivorum manu domo remiſit. *Plut. in Demetrio.*

Juſtitiam.

Apud Indos hi, qui Pedalii vocantur, inter vota, preceſque ſolam juſtitiam petere in uſu habent, quaſi hoc munus ampliſſimum eſſet, *Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 17.*

Vitam.

Tiberius Cæſar ſub imperii initia tantiſper & vivere, & imperare optabat, dum prodeſſet Reipublicæ. *Zonaras.*

Vitam privatam Ignobilem.

Ptolemæus Ægypti Rex ſecundus deliciis emollitus eatenus mente creditur excuſſus, ut ſe perpetuò victurum opina-
C retur, diceretque à ſe uno immortalitatem inventam. Verùm mox infeſtante podagra, Ægyptios intuitus ad fluvium incurioſiùs diſcumbentes: O me miſerum, inquit, ex iis ſaltem unus, qui non fuerim. *Cælius lib. 22. cap. 20.*

Apud Senecam in Thyeſte act. 2. Chorus hæc optat.

Stet, quicunque volet, potens;
Me dulcis ſaturet quies.
Leni perfruar otio.
Ætas per tacitum fluat.
Nullo ſtrepitu dies,
Aulæ culmine lubrico:
Obſcuro poſitus loco,
Nullis nota Quiritibus
Sic cùm tranſierint mei,
Plebejus moriar ſenex.

Apud eundem in Hercule fur. act. 1. Chorus ait:

Alium multis gloria terris
Garrula laudet, cæloque parem
Sublimis eat, me mea tellus
Tradat, & omnes fama per urbes
Tollat, & aſtris alius curru
Lare ſecreto, tutoque tegat.

Sanitatem.

D Græci ſi quando territi malis ſupplicabant, vetuſtum carmen inter vota preceſque cani jubebant, hoc tenore: Beatorum antiquiſſima ſanitas, in omni tempore tecum ſim. *Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 26.* An hic Sicyonii Antiphronis Pæan eſt:

ὑγία πρεσβύτα μακάρων.
μετὰ σοῦ νέοιμι τὸ λειπόμενον βιοτᾶς.

Iidem in votis ad Apollinem ἰήϊον, & παιᾶνα, cùm ſanitatem dari ſibi precantur, ἰὴ παιὰν per η litteram enunciant, id eſt, Medere Pæan, cùm autem, ἵε παιὰν per ε litteram dicunt, cùm aſpiratione prioris litteræ, ſignificant hoc dici in aliquem adverſa precatione, βάλλε παιὰν, id eſt, Immitte feriendo. Qua voce ferunt Latonam uſam, cùm Apollinem hortaretur impetum Pythonis arceſſere ſagittis, eademque oraculum Delphicum Athenienſes confirmavit, petentes opem Dei adver-
ſus Amazonas, Theſeo regnante. Namque inituros bellum E
juſſit Deus his ipſis verbis ſemetipſum auxiliatorem vocari, hortarique. *Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 17.*

Pyrrhus Epirotarum Rex cùm immolaret, nullas effundere precationes ſolitus erat, niſi quod ὑγιαίνειν optaret. *Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 17. & Cælius lib. 7. cap. 24. L. A.*

A Latinis populis ſervatum traditur, ut quo die quis primum guſtaret muſtum, ominis gratia diceret.

Vetus novum vinum bibo,
Veteri novo morbo medeor.

Ex qua verborum formula Meditrinæ item Deæ conceptum nomen creditur, *Cælius lib. 28. cap. 25. ex Plinio.*

Patientiam.

Pius V. Pp. calculo, & dyſuria diù vexatus, dicitur, crebris ſuſpiriis uſurpaſſe, & repetiviſſe hanc vocem: Domine, adde ſanè ad dolorem, dum addas & ad patientiam.

Somnum.

Endymion puer formoſus, à Luna adamatus. Cui illa à patre Jone precibus impetravit, ut quidquid optaſſet, id ferret. Optavit Endymion, ut perpetuum dormiret ſomnum, ἀθάνατος καὶ ἀγήρως μένων, id eſt, Immortalis perſeverans, &
expers ſenii. *Eraſ. in Adag.* F

Mortem beatam.

Balaam Beor F. vates Madianitarum, à Balac Rege Moabitarum conductus, ut diris ageret Iſraelitas, cogente Domino, eos fauſtis ominibus proſecutus eſt: & tandem in hæc verba prorupit: Utinam ipſe eadem morte moriar qua probi: ſitque meus idem qui eorum exitus. Sed votum fuit irritum, nam paulò pòſt ab Iſraelitis in promiſcua cæde Madianitarum etiam ipſe fuit interfectus. *Num. 23. & 31.*

Augustus Cæſar Druſum ita amavit, ut non ſolũ hæredem cum filiis inſtituerit, ſed defunctum ita pro concione laudaverit, ut Deos precatus ſit, ſimiles ei Cæſares ſuos facerent ſibique tam honeſtum quandoque exitum darent, quàm illi dediſſet. *Suetonius.*

Mortem citam.

Cùm quondam apud Xenophontem legiſſet C. Jul. Cæſar, Cyrum ultima valetudine mandaſſe quædam de funere ſuo, aſpernatus tam lentum mortis genus, ſubitam ſibi, celeremque optavit. Et pridie quàm occideretur, in ſermone nato ſuper cœnam apud M. Lepidum, quiſnam eſſet finis vitæ commo-
diſſimus? repentinum, inopinatumque prætulit. *Suetonius.* G

Mortem vinolentam.

Xenarchus in Pentathlo Mulierem quendam maximè horrendum juſiurandum jurantem inducit hoc pacto: Mihi accidat te vivente, ò filia libera, vinum bibenti emori. *Athen. lib. 10. cap. 13.*

Gloriam.

Alexander Magnus, ut claſſe ad Oceanum penetravit, acceſſit ad inſulam, quam ipſe Scilluſtin, Pſiltucin alii appellavere. Ibi exſcenſione facta ſacrificavit: pelagique, & oræ marinæ, quatenus aſſequi voluit, indolem colluſtravit. Inde precatus, ne quis poſt ſe mortalium expeditionis ſuæ tranſcenderet terminos, regreſſus eſt. *Plut. in Alexandro.*

Amicitiam.

Pindari votum extat *Ode 2. Pythiorum*, quo odem claudens, ſolatur ſe contra invidiæ ſtimulos: pluris faciens paucorum optimorum æqua judicia, quam plurimorum zoilorum ſiniſtros ſermones:

—— ἁδόντα δ' εἴη με τοῖς ἀγαθοῖς ὁμιλεῖν.

Faxint dii ut canentẽ Me (meis hymnis) bonis cõverſari liceat.

Amicorum Cognitionem.

Theseus *apud Eurip. in Hyppolito* optat: Heu oportuit mortalibus amicorum indicium quoddam certum eſſe, & cog- H
nitionem mentis, & qui verus ſit, quive non, amicus: duplices verò voces omnes homines habere, unam quidem juſtam, alteram ita ut eſt: ut ea, quæ moliretur injuſta redargueretur à juſta, & non deciperemur.

Conjugium.

Chorus Senum Theſſalorum Alceſtin pro Admeto marito mortem ſponte appetentem videns, ſibi quoque talem conjugem dari optat: Hujuſmodi liceat me adipiſci convictricem charam uxorem: hæc enim in vita rata eſt pars.

Amicæ contactum.

Archilochus apud Plut. com. de dictione El,

εἰ γὰρ ἔφελον, inquit, γένοιτο χεῖρα Νεοβούλης θίγειν. id eſt.
Utinam manuum mihi Neobules detur contingere.

Conſi-

Conſiliarios bonos.

A Zopyrus Darii Regis amicus erat, qui ſibi nares, & aures conſcidit, & omne corpus flagris cruentavit, ut his argumentis Babyloniis fidem faceret, ſe Dario malè velle, à quo tam immaniter eſſet acceptus. Itaque Babyloniorum civitatem ingreſſus, eam Dario prodidit. Unde Darium dixiſſe ferunt, ſe unum Zopyrum integrum malle, quàm centum Babylonas capere. Et oblato malogranato, tantùm optavit ſibi Zopyrorum, quantum ibi granorum ineſſet. *Herod. lib. 3. & Plut. in apophth.*

Tranquillitatem regni.

Ezechias Judæorum Rex, cùm propter fœdus initum cum Berodaco Babyloniæ Regiæ minaretur ei Iſaias exilium, regnique amiſſionem, reſpondit: Bonus ſermo Domini, quem locutus es: ſit pax, & veritas in diebus noſtris. 4. *Reg.* 20.

Leo Imperator reprehenſus ab Eunucho, quòd Philoſopho Eulogio teſſeram frumentariam dediſſet, militibus debitam: Utinam verò inquit, is ſit mei ſeculi ſtatus, ut non alimenta tantùm, ſed omnia in univerſum ornamenta militaria philoſophis tribui poſſint.

QUI. Puta.

Populi.

B Athenienſes in ſolemnibus comprecationibus, ac ſacrificiis bona à diis precantes reipubl. addebant, ϗ χίοισιν. Sic precatur *apud Ariſtophanum in Avibus*,

Διδόναι νεφελοκοκκυγιεῦσιν
Ὑγίειαν ϗ σωτηρίαν. Αὐτοῖσι ϗ χίοισι, id,
Ut detis Nephelecoccygienſibus
Bonam valetudinem, & incolumitatem
Ipſi, & Chiis.

Interpres hujus hiſtoriæ teſtem citat *Theopompum in* 12. *lib. rerum Philippi.* Opinor quòd è Chio nonnullam haberent Athenienſes commoditatem. *Eraſm. in Adag.*

Iidem in votis ſolennibus Panegyricis bona ſibi, & Platęenſibus precabantur. *Alex. lib. 4. cap. 3.*

Theognis apud *Athen. lib.* 8. declarat Rhodiis ſolenne fuiſſe, quotannis publicis votis invitare hirundinem ſub tempus vernum, quod illi χελιδονίζειν appellabant, acclamantes in hunc modum: ἦλθεν ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα ϗ καλοὺς ἐνιαυτούς: id eſt, Veni, veni, hirundo, pulchra tempora adducens, ac pulchros annos. *Eraſm. in Adag.*

Reges.

In Diogene cane divinum quiddam animadverterat Alexander Magnus, Principum, ut videbatur, omnium κορυφαῖος, cùm animi magnitudinem admiratus, optaturum ſe C diceret, ut ni Alexander eſſet, Diogenes eſſet: cùm hoc magis optare debuerit Diogenis animum, cùm Alexander eſſet. *Eraſm. in Adag.*

Demetrius Poliorcetes victus, & liberaliter tractatus à Ptolomæo Ægypti Rege, precatus eſt Deos, ne diù ejus beneficii maneret debitor. *Plut. in ejus vita.* Sic etiam Darius. Vide paulò antè, Gratitudinis occaſionem optare.

Nero in auſpicando opere Iſthmi, magna frequentia, clarè, ut ſibi ac pop. Rom. benè res veteret, optavit: diſſimulata Senatus mentione. *Suet. in Nerone.*

Tyranni.

Critias ex triginta tyrannis Athenienſium unus optat *in Eleg.*

Divitias Scopadum, prolixè facta Cimonis,
Spartani palmas fortis Ageſilai.

Plut. in Simone.

Dionysius Syracuſanus ſenior, cùm intra regiam ſacrum ex more perageretur, præcoque, ſicuti aſſueverat, precaretur, ut per multa tempora inconcuſſum duraret imperium: Non tu deſines, inquit Rex, abominanda nobis imprecari? Sentiens, potiùs optandam bonam mentem, quàm ea, quæ nihil conferunt ad hominis felicitatem: quandoquidem animi bona fortunæ bonis ſemper præferenda ſint. *Eraſm. lib.* 5. D *Apoph.*

Philoſophi.

Socrates *in Platonis Phædro*, poſt longam de Pulchro diſputationem, in ſacello Panis unà cum Phædro deos orare hunc in modum introducitur: ὦ φίλε Πὰν ϗ ἄλλοι ὅσοι τῇδε θεοὶ δότε μοὶ καλῷ γενέσθαι τἄνδοθεν, τἄξωθεν δ᾽ ὅσα ἔχω, τοῖς ἐντὸς εἶναι μοὶ φίλια. πλούσιον δὲ νομίζοιμι τὸν σοφόν. τὸ δὲ χρυσοῦ πλῆθος εἴη μοὶ, ὅσον μήτε φέρειν μήτε ἄγειν δύναιτο ἄλλος ἢ ὁ σώφρων.

Poetæ.

Theocritus *in Gratiis* de ſeipſo ſic ſcribit.

Αὐτὰρ ἐγὼ τιμάν τε ϗ ἀνθρώπων φιλότητα
Πολλῶν ἡμιόνων ϗ ἵππων πρόσθεν ἑλοίμαν.

Pindarus *Ode* 8. *Nemeorum* hæc optat: Ejuſmodi mihi nunquam contingant mores, ò Jupiter pater: ſc. ut invideam E aliis, verùm ſemitis ſimplicibus vitæ ingrediar, mortuus ne liberis meis gloriam infamem relinquam. Auri ſibi copiam exoptent alii, agros alii infinitos: ego verò civibus placens, & terra membra (mea) occuluerim, laudans honeſta, reprehenſionem verò aſpergens (rebus) injuſtis.

Theognidis Megarenſis Gnomologi votum tale extat in *Gnom.*

ἥβης μέτρον ἔχοιμι, φιλοῖ δ᾽ ἐμοὶ Φοῖβος Ἀπόλλων,
Λητοΐδης, ϗ Ζεὺς ἀθανάτων βασιλεύς.
ὄφρα βίον ζώοιμι κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων,
ἥβῃ ϗ πλούτῳ θυμὸν ἰαινόμενος.

Ejuſdem alio loco, Lat. ſic: Dicitur mihi, alia quidem me habere, alia verò multa donare: opes hoſtium amicos habere: vocari verò ad convivium, ſedere item juxta bonum virum, ſapientiam omnem ſcientem, ut quando aliquid dixerit ſapiens, docearis, & hoc ad modum lucrum habens habeas.

Idem; Non amo ſolio Regio ſedere mortuus, ſed mihi viventi contingat bonum. Tribuli tapetibus ſimile ſtratum mortuo: lignum aut durum eſt, aut molle.

Horatius ſub ſua perſona, quid vir frugi ab Apolline petere debeat, cui templum dedicaverat Auguſtus in Palatio, ni- F mirum bonam mentem, & integram corporis valetudinem, cum læta, & facili ſenectute, non ambitioſa illa, & ampla latifundia, armentorum greges, ebur, & ejuſmodi: *l.* 1. *Ode* docet,

— me paſcant olivæ,
Me cicorea, leveſque malvæ:
Frui paratis, & valido mibi
Latoe dones. At precor integra
Cùm mente nec turpem ſenectam
Degere, nec cithara carentem.

Idem *in primo Epiſt. ad Lollium* ſic ſcribit:

Sit mihi quod nunc eſt, etiam minus, ut mihi vivam
Quòd ſupereſt ævi, ſi quid ſupereſſe volunt dii.
Sit bona librorum, & proviſæ frugis in annum
Copia, ne fluitem dubiæ ſpe pendulus horæ.
Sed ſatis eſt orare Jovem, qui donat, & aufert,
Det vitam, det opes, æquum mi animum ipſe parabo.

Optabat idem Tyburi conſeneſcere:

Tybur Argæo poſitum colono,
Sit meæ ſedes utinam ſenectæ:
Sit modus laſſo maris, & viarum,
Militiæque.

Ad Frontonem de voto vitæ Martialis *Epig. lib.* 2. ſic ſcribit. G

Vota tui breviter ſi vis cognoſcere, Marci,
Clarum militiæ, Fronto, togæque decus:
Hoc, petiit, eſſe ſui nec magni ruris arator,
Sordidaque in parvis otia rebus amat.
Quiſquam picta colit Spartani frigora ſaxi,
Et matutinum portat ineptus ave.
Cui licet exigui nemoris, ruriſque beati
Ante focum plenas explicuiſſe plagas?
Et piſcem tremula ſalientem ducere ſeta,
Flavaque de rubro promere mella cado?
Pinguis inæquales onerat cui villica menſas.
Et ſua non emptus præparat ova cinis?
Non amet hanc vitam, quiſquis me non amat, opto,
Vivat, & urbanis albus in officiis.

idem ad Quintilianum Epigram. lib. 2.

Me focus, & nigros non indignantia fumos
Teſta juvant, & fons vivus, & herba rudis.
Sit mihi verna ſatur, ſit non doctiſſima conjux,
Sit nox cum ſomno, ſit ſine lite dies.

Mulieres.

Jonum, qui in Miletum commigrarunt, nonnulli ſeditione mota adverſus Nelei filios, ſeceſſerunt Myuntem, atque ibi ſedem conſtituerunt, multis injuriis affecti à Mileſiis, qui H cum illis bellum gerebant ob defectionem, verùm nec atrociter, nec excluſo omni commercio, ſed nonnullis diebus feſtis mulieres è Myunte Miletum itabant. Erat autem ex his qui ſeceſſerant vir quidam nomine Pythes, cujus uxor dicta eſt Hippygia, filia Pieria. Cùm autem Mileti die feſto ſacrificaretur Dianæ, quam illi Neleidam cognominant, miſit eò uxorem, & filiam, id precatas, ut ſibi feſto liceret intereſſe. Ex Nelei verò filiis longè potentiſſimus erat Phrygius, is captus amore Pieriæ, cogitabat qua re poſſet puellæ quam maximè gratum facere. Cùmque illa dixiſſet, nihil accidere poſſe gratius, quàm ſi efficeret ſibi liberum frequenter Miletum commeare multis virginibus comitatam: ex his verbis Phry- A gius intelligens ab illa quæri pacem, & amicitiam civibus ſuis, bellum compoſuit. Hinc Pieriæ nomen, & apud Mileſios, & apud Myuntios mirè gratioſum eſſe cœpit, adeò ut Puellæ, quæ viris nuberent, ominis cauſa precari ſolerent: Utinam ſic amet à viro, ut Pieriam amavit Phrygius. *Plut. de Mul. virtutibus.*

QUOMODO.

Simpliciter.

☞ *Abſque ulla invocatione, & obteſtatione deorum ſaltem explicata.*

Teſtamentum condituri olim præfabantur ominis cauſa, τοῦτο καλῶς ἔστω, id eſt, Hoc bene ſit. Apud Romanos dicturus in concione precabatur, ut felix, ac fauſtum eſſet Reipublicæ, quod dicturus eſſet. *Eraſmus.*

Cum Invocatione Deorum.

☞ *Exempla ex Petitione, & Supplicatione.*

Voce.

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες, Felices adſint ſuperi, boni ominis cauſa olim præfari conſueverant Rhapſodi, hoc eſt, carminum Ho- B mericorum recitatores, & interpretes.

Citharœdis item cantaturis mos erat Apollinem invocare, ἀλλὰ ἄναξ μάλα χαῖρε. ideſt, At multùm ſalve rex.

Hesychius indicat veteres in jactu quodam ſolitos ominis gratia præfari Mercurium, quemadmodum in conviviis, ἀγαθοῦ δαίμονος, καὶ Διὸς σωτῆρος. Idem indicat in ſortibus ducendis primam ſortem dici ſolere Mercurium. *Eraſmus in Adagiis.*

M. Varro de ling. Lat. 2. putat manè diei dictum, quòd antiquitus manum bonum vocabant, Proinde Græci cùm lumen infertur, ſolent dicere, φῶς ἀγαθόν. Nos item illata lucerna fauſta invicem precamur. Lumen enim vita interpretantur. *Eraſ. in Adag.*

Signo.

☞ *Cujuſmodi eſt, Manus in cœlum tollere, In genua procumbere, de quibus tanquam Notis infrà.*

Seriò.

☞ *Exempla præcedentia pleraque.*

Joco.

Xerxes expeditione contra Athenienſes ſuſcepta, Græcis C urbibus, per quas tranſibat, imperabat, ut exercitum ſuum hoſpitio ſuſciperent. Milites per noctem convivantes, manè revulſo tentorio regio, omnique apparatu ſumpto diſcedebant. Itaque Græci eo ſumptu ad ſummam inopiam devenerunt. Unde Megacreon Abderites ſuis concivibus ſuaſit, ut univerſi delubra adirent, deoſque precarentur, ut poſthac dimidium futurorum malorum à ſe propulſarent. Nam de præteritis magnam ſe gratiam illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibum capere conſueſſet. Fore enim ut Abderitæ ſi juberentur etiam prandium ſimile cœnæ inſtruere, aut non præſtolarentur Xerxem advenientem, aut præſtolati peſſimè inter omnes homines affligerentur. *Herod. lib.* 7.

Limineorum olim domus Patavii floruit. Narrant ex ea gente duo fratres, cùm per æſtatem ruri noctu poſt cœnam in atrio domus de diverſis rebus inter ſe loquentes ſtarent, ſuſpicientes, & contemplantes innumeras ſtellas, quas tunc fortè ſereno cœlo fulgere videbant: per jocum alterum velut ridendo dixiſſe, precari ſe tot ſibi boves eſſe, quot ſtellas fulgere conſpiceret. Alterum mox itidem per jocum reſpondiſſe: Utinam mihi pratum eſſet inſtar cœli latum: & ad fratrem converſum dixiſſe, Ubi tuas paſceres boves? At illum: In tuo prato, ſubintuliſſe. Rurſum alterum, Si vellem. Te etiam invi- D to, alterum reſpondiſſe: Tunc me invito, inquit? Te etiam invito, alter reſpondit. Et ita altercando riſu in iram, & mox ira in rixam, & in ſerium furorem converſo, dum neuter alteri cedere vult, exertis utrinque gladiis, quibus fortè ambo erant infeliciter accincti, ſe invicem transfixerunt. Et hinc unus, illinc alter humi decedentes, exanimes in ſuomet ſanguine volutabantur, donec à domeſticis, qui eos altercantes audierant, delati intra domum, fatali hora properante extincti ſunt. *Bern. Scard. lib. 3. hiſt. Pat.*

Clam.

Multa ſæpè Homines ſecum taciti optant, quæ cùm majora ſint captu illorum, ſic clara voce petituri eſſent, ne contemnerentur, nunquam poſtularent. Itaque Pythagorici jubentes ea, quæ optanda eſſent, voce optare, hoc metuiſſe exiſtimati ſunt à Clemente *lib. 4. Strom.* 1.

Perſius fin. Sat. 2. in occulta vota Improborum invehitur:

Haud cuivis promptum eſt, murmurque, humileſque ſuſurros E
Tollere de templis, & aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clarè, & ut audiat hoſpes:
Illa ſibi introrſum, & ſub lingua immurmurat, O ſi
Ebullet patrui præclarum funus, & ò ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro.

UBI, QUANDO. In

Templo.

☞ *Ex Loco Religioſæ Juſtitiæ votorum exempla in templis factorum.*

Convivio.

Ægyptii in conviviis Manerotem canunt, quem ajunt regem fuiſſe, & inventorem Muſicæ. Alii hoc non eſſe nomen proprium contendunt, ſed genus, loquendi, potantibus & epulantibus conveniens, quaſi dicas, Secunda adſint. *Plut. de Iſide.*

OPTARE, PRECARI BONA ALIIS,
BENE OMINARI ALIIS.

QUID.

Spiritum Dei.

Helisæus ab Elia propheta jam in cœlum rapiendo petiit, F ut præditus foret duplo ſpiritu iſtius, qui in eo eſſet. Quod ei Elias ſpopondit. 4. *Reg.* 2.

Felicitatem.

Apud Iſraelitas moris fuit, felicitatem Ephraim, & Manaſſis alicui precari, id quod futurum prædixerat Jacob patriarcha, cùm hiſce duobus Joſeph filiis moriens bene precaretur. *Gen.* 48.

Sanitatem.

Ludovicus XI. Gallorum rex multa Eccleſiis, & monaſteriis dedit, non pietate motus, ſed quòd illorum interceſſione longævitatem ſe conſecuturum ſperaret. Cùm ex morbo graviter decumberet, ſacerdotes ad S. Eutropium, cui divo ſeſe devoverat, formulam, qua pro ejus ſalute inter ſacra uterentur, ſibi exhibere juſſit. Ea cùm & animæ, & corporis ſanitatem regi precarentur: Enimverò, inquit, de ſanitate corporis in præſens rogaſſe ſufficit: de anima aliàs, quando videbitur. *Claud. Seiſſelius in Ludovici XI. hiſt.*

Prolem.

Ariston Spartanorum rex, cùm è duabus uxoribus liberos non ſuſciperet, Ageti Alcidis F. uxorem ſpecioſiſſimam G certis conditionibus duxit, atque ex ea ſeptimo menſe Demaratum filium genuit. Cui ideò Demarati nomen impoſitum eſt: quòd ante eum natum omnis populus vota fecit, ut Ariſtoni omnium ante id tempus regum probatiſſimo filius gigneretur. Demaratus enim idem eſt, ac votis petitus à populo *Herod. l.* 6.

Philippus Auguſtus Francorum rex, Adeodati cognomen obtinuit, quod publicis votis ritè conceptis Ludovico patri natus fuiſſet.

Imperium.

P. Scipio Africanus poſterior Cenſor cùm luſtrum conderet, inque ſolito ſacrificio ſcriba ex publicis tabulis ſolenni ejus precationis carmine præiret, quo dii immortales, ut P. R. res meliores amplioreſque facerent, rogabantur: Satis, inquit, bonæ, ac magnæ ſunt, itaque precor, ut eas perpetuò incolumes ſervent. Ac protinus in publicis tabulis ad hunc modum carmen emendari juſſit. Qua votorum verecundia deinceps Cenſores in condendis luſtris uſi ſunt. Prudenter enim ſenſit tunc incrementum Romano imperio petendum fuiſſe, cùm intra ſeptimum lapidem triumphi quærebantur. Majorem autem totius terrarum orbis partem poſſidenti, ut avidum eſ- H ſet quidquam ultrà appetere: ita abundè felix, ſi nihil ex eo, quod obtinebat, amitteret. *Val. lib. 4. cap.* 1.

QUIBUS.

Patriæ.

Aristides Athenienſis, cùm iret exulatum, ſublatis in cœlum manibus, deos comprecatus eſt, ſic proſperarent res Athenienſium, ut illis Ariſtides nunquam veniret in mentem. In rebus enim afflictis ſolet populos ad egregios viros confugere. Id quod evenit. Siquidem tertiò pòſt anno, cùm Xerxes Atticam adoriri ſtatuiſſet, Ariſtides ab exilio revocatus eſt. *Plut. in vita eius.*

L. Furius Camillus à L. Apulejo interverſæ prædæ Hetruſcæ falsò accuſatus, indicta cauſa damnatus. Tantæ indignitatis impatiens, domo tacitus ad portam progreſſus ibi ſubſtitit,

ſtitit, converſuſque ſupinas manus retendit ad Capitolium, ac
A deos precatus eſt: Si innoxius populi injuria, & invidia ſuggillatus in exilium pelleretur, ut primo quoque tempore populum Rom. pœniteret, omnibuſque mortalibus conſtaret ope eum egere ſua, & deſiderare Camillum. Quod votum urbis à Gallis vaſtatio paulò poſt ſecuta ratum fecit. *Plut. in Camillo, & Val. lib. 5. cap. 3.*

Civibus.

MOYSES denunciante Domino jam moriturus, priuſquam in montem Nebo aſcenderet, fauſta precatus eſt ſingulis Iſraelitarum tribubus. I. *Deut.* 34.

AARON & Sacerdotes Iſraelis apprecabantur. Benedicat te Dominus, & cuſtodiat te, oſtendat faciem ſuam tibi, & miſereatur tui, det tibi pacem. *Num. 6.*

M. CURIUS incuſantibus eum nonnullis, quòd de agro bello capto exiguam in capita portionem aſſignaſſet, ac partem magnam publicaſſet: optavit, neminem exiſtere civem Romanum, qui pro exiguo habiturus eſſet agrum illum, qui alere ipſum valeret. *Plut. in apopht.*

HORATIUS *ode ultima Epodon* pro populo Romano votum concipit tale:

B *Dii probos mores docili iuventæ,*
Dii ſenectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque, prolemque,
Et decus omne.

Amicis.

Inter omnia loquendi genera, quibus veteres mirificam quandam vim amoris in aliquem ſui exprimebant, illud mihi excellere videtur, quo ſignificabant, cupere ſe, ſi quo modo id fieri poſſet, annos ſibi ad vivendum conſtitutos conferre, ac contribuere cum eo, quem diligerent, ita ut quod ipſis ſupereſſet vitæ, ejus pars aliqua ad illius vitam adderetur, ita blanditur anui cuidam. *Tibul.*

Vive diù, mihi dulcis anus, proprios ego tecum
Si modò fas, annos contribuiſſe velim.

Anton. Muretus 9. lib. cap. 1.

Virginibus.

ULYSSES apud Homerum Nauſicaæ Alcioni filiæ virum, & domum optat, & concordiam: quo nullus melius eſt in vita bonum, aut magis expetendum. Nam cùm concorditer vir, atque uxor degunt, multos inimicis dolores afferunt, multa amicis gaudia, & primum omnium ſibi ipſis. *Lud. Vives de Chriſt. fœm. lib. 2.*

Sponſis.

Cùm REBECCA ſervum Abraham ſequeretur, ut Iſaac deſponſaretur, Laban frater ejus fauſta his verbis precatus eſt. Creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum. *Gen. cap. 24.*

Cùm Booz Bethlehemita, vir locuples, Ruth Moabitidem uxorem cognati defuncti duxiſſet, in præſentia ſenatorum. Illi tanquam teſtes his fauſtis precationibus eum ſunt proſequuti. Faciat Dominus hanc mulierem, quę ingreditur domum tuam ſicut Rachel, & Liam, quæ ædificaverunt domum Iſrael: ut ſit exemplum virtutis in Ephrata, & habeat celebre nomen in Bethlehem. *Ruth. cap. 4.*

RAGUEL dimittens Saram, & Tobiam, cum ſubſtantia, quam illi in dotem conſignaverat, benè eis precatur dicens: Angelus Domini ſanctus ſit in itinere veſtro, perducatque vos incolumes, & videant oculi mei filios veſtros, priuſquam moriar. *Tob. cap. 10.*

Exercitus.

BELISARIUS in Africam contra Vandalos dux conſtitutus, paratis rebus in tempore omnibus, cum Antonina uxore Conſtantinopoli ſolvit, ſalutari precatione ab Epiphanio urbis
D Epiſcopo unà cum tota claſſe, atque exercitu ad felicem victoriam impetrandam expiatus. *Sigon lib. 17. Imp. occid.*

Militibus.

ACHILLES in votis, quæ facit pro Patroclo ſuis armis inituro prælium, duo quædam rogavit, alterum ut cum laude pugnaret, alterum ut peracta pugna referret arma, incolumis & ipſe. Quorum alterum annuit Jupiter, nempè ut fortiſſimè pugnaret: cæterùm Achillis arma non retulit; nec incolumis rediit. *Eraſm. in Adag.*

Hoſtibus.

BALAAM à Deo inſpiratus, quamvis ſummoperè inſtante Balac Moabitarum rege ne faceret, populo Iſraelis benedixit, & tanquam propheta rationem reddidit: Nam neque incantator eſt, inquit, neque magus in iſto populo, ſed Deus ipſi, cum opus eſt, exponit voluntatem ſuam. E

ANTISTHENES omnia hoſtibus dixit eſſe bona optanda præter fortitudinem. Quippe recidere ita illa non ad poſſeſſores, ſed ad victores. *Plut. orat. 2. de Alex. fort.*

Familiæ.

Romani Genetæ Manæ (quæ puerperiis præeſt) canem immolabant, & precabantur, ne ullus dominatus fieret bonus, hoc eſt, moreretur. Boni enim, hoc eſt, placidi appellantur mortui. *Plut. in quæſt. Rom.*

Filiis.

ISAAC patriarcha filiis ſuis benedixit de iiſdem bonis, ſed ordine tantùm inverſo. Jacob quidem: Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam. Eſau verò in pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper erit benedictio tua. Deſiderium namque bonorum ęternorum, & temporalium utriſque ineſt, tàm piis quàm impiis: ſed hi poſteriorum, illi priorum majorem habent curam. *D. Bern. ſer. parvo* 33.

Hector *Iliados. ν*, pro filio ſuo Scamandrio, ſive Aſtyanacte ſic deos precatur.

Ζεῦ ἄλλοι τε θεοὶ, δότε δὴ ϗ τόν δε γενέσθαι
παῖδ' ἐμὸν, ὡς ϗ ἐγώ περ ἀριπρεπέα Τρώεσσιν,
ὧδε βίην τ' ἀγαθὸν, ϗ Ἰλίου ἶφι ἀνάσσειν. F
ϗ ποτέ τις εἴπῃσι πατρός δ' ὅγε πολλὸν ἀμείνων,
ἐκ πολέμου ἀνιόντα, φέροι ἔναρα βροτόεντα,
κτείνας δήιον ἄνδρα, χαρείη δὲ φρένα μήτηρ.

Jocaſta regina Thebana Jovem precatur, ut Eteoclem, & Polynicem filios, cauſa regni diſſidentes, concordes faciat, *apud Eurip. in Phœniſſis:*

ὦ φαεννὰς οὐρανοῦ ναίων πτύχας
ζεῦ, σῶσον ἡμᾶς δὸς δὲ ξύμβασιν τέκνοις.
χρὴ δ', εἰ σοφὸς πέφυκας, οὐκ ἐᾶν βροτὸν
τὸν αὐτὸν αἰεὶ δυστυχῆ καθεστάναι.

O ſplendida cœli habitans volumina Jupiter, ſerva nos: da verò concordiam liberis. Convenit enim, ſi ſapiens es, non ſinere hominem eundem ſemper infelicem exiſtere.

FERRANDO majori filio regis Caſtulonenſis nupſerat Blancha D. Ludovici Francorum regis filia: cautumque nuncupãdis conditionibus, ut ſi Ferrandus ante obitum patris moreretur, ſupeſtite etiamnum Sanctio minore fratre, ſoboles tamen Ferrandi avo decedenti in regnum ſuccederet. Moritur Ferrandus relictis duobus filiis. Sanctius neglectis conditionibus ſuperioribus, neque avi morte expectata, populares in verba ſua jurejurando adigere conabatur. Alphonſus pater G rei indignitate motus eum furiali carmine devovit, & jure paterno maledixit. Qua execratione & popularium animos à Sanctio alienavit. Sanctius inde ſupplex patri factus, ita patris mutavit animum, ut fauſta, felicique obſecratione diras averterit, & in benedictionem converterit, publicoque diplomate teſtatus ſit, ſi quando fato ipſe raperetur, nihil eſſe, futurumve charius filio Sanctio: cuncta illi optare, apprecari, ſperare læta, ſecunda, felicia ipſi, popularibuſque. *Æmil. lib. 7.*

Nepotibus.

CÆSAR Auguſtus, cùm Cajum ex filia nepotem in Armeniam mitteret, optabat à diis, ut illum Pompeii benevolentia, audacia Alexandri, ſuiipſius autem fortuna comitaretur. Quod in ſingulis erat præcipuum, id optabat una contingere. *Plut. in Rom. apoph.*

Romani olim apud Matutam deam propriis liberis non precabantur bona, ſed fratrum, & ſororum. Vel quia ſororis amans Ino fuerit (quæ Latinis Matuta dicitur) & ſororis filium ablactaverit, propriis in filiis fortuna uſa parum proſpera: vel etiam alioquin civilis eſt, & honeſtus hic mos. magnamque H neceſſitudinibus benevolentiam conciliat. *Plut. in q. Rom.*

Servis.

Mos fuit Athenis, cùm novitius ſervus in ædes introducebatur, ut Dominus, aut domina ficubus, palmulis, nucibus, & aliis bellariis eum perfunderent, quæ à conſervis raperentur. Idem fieri ſolitum tradunt etiam legatis, & ſacrorum curatoribus, novitiis, & ſponſis: iis denique omnibus, quibus bene ominarentur, quod ſignum id eſſet proſperitatis, & abundantiæ. Theopompus Hedychare: Affer tu catachyſmata, celeriter perfunde ſponſum, & puellam. Rectè ſanè dicis. *Suidas in voce* καταχύσματα.

Mortuis.

Veteres mortuis precabantur, λάβοι νόσι βῶλος ἐλαφρά. ὤχθον κούφη ϗ πρηεῖα κείσω γῆ νῦν ἐπέχοις ἀβαρής. Unde Euripides,

κυφῆ καταμπίσχοιεν ἐν τύμβῳ χθονί. Latini, Sit tibi terra le-
A vis. Chriſtiani longè rectiùs non tam optandi, quàm ſuæ erga pios manes charitatis ſignificandæ ergo, Animæ fidelium defunctorum requieſcant in pace.

Canibus.

Romani Genetæ Manæ (quæ puerperiis præeſt) canem immolabant, precabanturque, ne ullus dominatus evaderet bonus. Acerbos nimirum, & truces canes eſſe oportet, non mites. *Plut. in qu. Rom.*

QUOMODO.

Voce.

☞ *Huc pleraque exempla præcedentia.*

Signo.

Athenienſes bellariis caput ſervi recens empti perfundere ſolitos, paulò antè diximus.

Clam.

AGRIPPA Herodis Magni nepos, quodam die dum unà in lectica geſtatur, cum Cajo, Tiberii nepote, incidit in confabulationem de Tiberio: & quia ſoli erant, precatus eſt Tiberio, ut quamprimùm principatus locum Cajo digniori cederet. Hac voce audita Eutychus, libertus Agrippæ, & auriga, Romam profectus indicat eam Cæſari. Tiberius Agrippam ſtatim
B in vincula duci juſſit. Poſt mortem tandem Tiberii ſolutus eſt à Cajo. *Joſeph. lib. 18. c. 8. Antiq.*

Apertè.

Pythagorici juſſerunt ea, quæ optanda eſſent, clara voce optare, ne majora captu ſuo petentes riderentur, deoſque offenderent. *Clemens lib. 4. Stromatum.*

OPTARE MALA, IMPRECARI, DETESTARI, DEVOVERE. QUOMODO.

Pronunciatione, ſeu Voce viva.

Cùm NEHEMIAS Judææ præfectus opulentis perſuaſiſſet, ut æs alienum pauperibus remitterent, in concione veſtis gremium excutiens: Sic excutiat Deus, inquit, omnem, qui non hoc præſtiterit, ex ſua domo, atque labore, & ita excuſſus eſto atque vacuus. Et univerſa concio, Amen reſpondit. 2. *Eſd.* 5.

Quoties gravia, & acerba, ac miſera, & intoleranda quiſpiam pateretur indignè apud Romanos voti, & imprecationis genus maximum erat, ut poſitis humi genibus ambas palmas crebris ictibus ſolo incuteret, aut torrem ignitum januæ apponeret, illique obvianti, delibatis ſacris, madente lachrymis ſinu, deos ſuperos, atque inferos, cœlum, noctemque conteſtans, necem, exilium, diraſque calamitates furiali carmine imprecaretur: & ſæva quædam numina advocans, illum cum omni
C ſtirpe, & gente, caput, domum, fortunas devoveret, & pręter euntem execraretur. *Alex. lib. 3. cap. 22.*

M. CRASSUS, cum per vim conſulatum obtinuiſſet, Syriam provinciam ſortitus, bellum contra Parthos geſtienti animo ſuſcepit. Quia verò Attejus Tribunus plebis parabat profectionem ejus interpellare, multique coibant indignantes, quòd pacatis, & fœderatis gentibus bellum moturus proficiſceretur: timens Craſſus oravit Cn. Pompejum collegam, ut ſibi præſtò eſſet, & proſequeretur ſe. Erat enim magna ejus ad plebem auctoritas. Atque in præſentia frequentes ad impediendum, & conviciis lacerandum Craſſum paratos, conſpectus ante Craſſum placido intuitu, ac vultu lenivit Pompejus ut ſilentio locum darent per medios progredientibus. Attejus verò occurrit ei: ac primùm, ne proficiſcetur, verbis interdixit, & teſtato denunciavit. Deinde viatori juſſit manu corpori injecta eum retinere. Aliis Tribunis intercedentibus non dimiſit viator Craſſum, & præcurrit ad portam Attejus. Ibi focum accendit. Quò cùm perveniſſet Craſſus, ſuffitibus injectis, factiſque libaminibus, diras capiti ejus atroces, & hor-
D rendas imprecatus eſt: ad hæc immanes deos, & tetros ibi invocavit, & appellavit. Has Romani arcanas, & vetuſtas devotiones ea præditas vi ferunt, ut nemo, adverſus quem conceptæ ſint, evitare illas queat, nec benè cedant etiam concipientibus eas. Unde neque qualibet de cauſa has, neque inultos imprecari. At tunc quoque Attejum reprehenderunt, quod cujus reipul. gratia Craſſo infenſus erat, devotionibus eam tanta obſtrinxiſſet in religione. *Plut. in Craſſo.*

Scripto.

In Concilio Rhemenſi, *c.* 12. Excommunicationis formula his verbis extat: Auctoritate omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus S. interveniente, & adjuvante B. Maria ſemper Virgine: auctoritate quoque, ac poteſtate Apoſtolis tradita, E nobiſque relicta, excommunicamus, anathematizamus, maledicimus, damnamus, & à liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ ſeparamus, vos Rhemenſium prædonum auctores, factores, cooperatores, fautores, & à propriis Dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores. Obtenebreſcant oculi veſtri, qui concupiverunt, areſcant manus, quæ rapuerunt: debilitentur omnia membra, quæ adjuverunt. Semper laboretis, nec requiem inveniatis, fructuque laboris veſtri privemini: formidetis, & paveatis à facie perſequentis, & non perſequentis hoſtis, ut tabeſcendo deficiatis. Sit portio veſtra cum Juda traditore Domini in terra mortis, & tenebrarum, donec corda veſtra ad plenam ſatisfactionem convertantur. Hic autem ſit modus plenæ ſatisfactionis, ut omnia injuſtè ablata, præter cibum, & potum, propriis Dominis ex integrò reſtituatis, coramq; Rhemenſi Eccleſia pœnitendo humiliemini, qui ſanctam Rhemenſem Eccleſiam reveriti non eſtis: nec ceſſent à vobis hæ maledictiones, ſcelerum veſtrorum perſecutrices, quamdiù permanebitis in peccato perſuaſionis. Amen, fiat, fiat.

Sunt quædam aliæ formæ, & inter eas etiam hæc: Canonica inſtituta, & ſanctorum Patrum exempla ſequentes, Eccleſiarum Dei violatores, videlicet raptores, deprædatores, & homicidas, N. in nomine Patris, & Filii, & virtute Spiritus ſancti, nec non auctoritate Epiſcopis per Petrum principem Apoſtolorum divinitùs collata, à ſanctæ matris Eccleſiæ gremio ſegre- F gamus, ac perpetuo maledictionis anathemate condemnamus: ſintque maledicti in civitate, maledicti in agro, maledictum horreum eorum, & maledictæ requies illorum, maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ illorum: maledicti ſint ingredientes, & maledicti egredientes: ſintque in domo maledicti, in agro profugi: veniantque ſuper eos omnes maledictiones, quas Dominus per Moyſen in populum divinæ legis prævaricatorem ſe eſſe miſſurum minatur. Sintque anathemata maranatha, id eſt, pereant in ſecundo adventu Domini. Nullus eis Chriſtianus ave dicat, nullus Presbyter Miſſam celebrare præſumat, vel ſanctam communionem dare. Sepultura aſini ſepeliantur, & in ſterquilinium ſint ſuper faciem terræ. Et ſicut hæ lucernæ de manibus noſtris projectæ hodie extinguuntur, ſic eorum lucerna in æternum extinguatur: niſi fortè reſipuerint, & Eccleſiæ Dei, quam læſerunt, per emendationem, & condignam pœnitentiam ſatisfecerint.

Regino lib. 2. formulam excommunicationis, qua Nicolaus III. Pp. contra Valdradam, quam Lotharius Imper. repudiata Thietberga duxerat, uſus eſt, deſcribit.

GREGORIUS VII. Papa Henricum IV. Imperatorem diris devovit. Formula apud Platinam extat, in hæc verba: B. Petre, Apoſtolorum princeps, inclina, quęſo, aures tuas, & me ſervum tuum exaudi, quem ab infantia educaſti, & uſque ad hunc diem ab inimicorum manibus vindicaſti, qui me pro G mea in te fide oderunt, & perſequuntur. Tu mihi teſtis es optimus, & pia Jeſu Chriſti Mater, & frater tuus Paulus, tecum martyrii particeps, me non ſponte, ſed invitum Pontificatus gubernacula ſuſcepiſſe. Non quòd rapinam arbitratus ſim, ſedem tuam legitimè conſcendere, aut locum tuum pro fama, & gloria tantùm occupare. Fateor ego, & meritò quidem, mihi tua gratia, non meritis meis, populi Chriſtiani curam demandatam eſſe, conceſſamque ligandi, & ſolvendi poteſtatem. Hac itaque fiducia fretus, pro dignitate, & tutela Eccleſiæ tuæ ſanctæ, omnipotentis Dei nomine, Patris, Filii, & Spiritus ſancti, Henricum regem, Henrici quondam Imperatoris filium, qui audacter nimiùm, & temerè in Eccleſiam tuam manus injecit, Imperatoria adminiſtratione, regiaque deiicio: & Chriſtianos omnes Imperio ſubjectos juramento illo abſolvo, quo fidem veris regibus præſtare conſueverunt. Dignum eſt enim, ut is dignitate careat, qui majeſtatem Eccleſiæ immi- H nuere conatur. Præterea verò quia monita mea, immò tua, ad ſuiipſius, populorumque ſalutem pertinentia contempſit: & ſe ab Eccleſia Dei, quam ſeditionibus peſſundare cupit, ſeparavit: eum anathematis vinculo adſtringo: certò ſciens te eſſe Petrum, in cujus petra, ut in vero fundamento, rex noſter Chriſtus ædificavit Eccleſiam ſuam.

Inſcriptione.

ALCIBIADES exul capitis damnatus eſt ob profana myſteria Cereris, Eumolpidæ ſacerdotes à populo coacti eum devoverunt, ejuſque devotionis, quò tenatior eſſet memoria, exemplum pila lapidea inciſum, poſitum in publico. At poſtquam ab exilio rediit, iidem illi Eumolpidæ ſacerdotes rurſus

ſus reſacrare ſunt coacti, qui eum devoverant, pilæque illæ, in A quibus devotio fuerat ſcripta, in mare præcipitatæ. *Prob. in Alcib.*

Apud Viſeum civitatem Portugalliæ inſcriptus tumulus invenitur continens execrationem Juliani Comitis. Hic jacet Rodericus ultimus rex Gothorum. Maledictus furor impius Juliani, quia pertinax, & indignatio, quia dura, veſanus furia, animoſus indignatione, impetuoſus furore, oblitus fidelitatis, immemor religionis, contemptor divinitatis, crudelis in ſe, homicida in Dominum, hoſtis in domeſticos, vaſtator in patriam, reus in omnes, memoria ejus in omni ora amareſcet, & nomen ejus in æternum putreſcet. *Roder. Tol. lib.3. rerum Hiſp. cap.19.*

Joco.

Soſibiano *Martialis Epigram. lib.4.* mortem jocosè, & argutè imprecatur:

Plena laboratis habeas cùm ſcrinia libris,
Emittis quare, Soſibiane, nihil?
Edent hæredes, inquis, mea carmina, Quando?
Tempus erat jam te, Soſibiane legi.

QUANDO.

B Ἀρὰς ἐπισπείρειν, id eſt, Execrationes ſerere dicebantur, qui diris devoverent aliquem: inde natum, quòd apud Cyprios eſſet ſolemne, quoties ſererent hordeum, addito ſale devovere, quibus malè vellent. *Heſychius, & Eraſm.*

QUÆ MALA.

In genere.

Ædes extruere, & equos alere, ſumptuoſa eſſe videntur: id quod Laconica compertum eſt execratione tali: Οἰκοδομὰ σε λάβοι, καὶ ἀμβολὰ, ὅ, τε ἵππος, καὶ ἁ γυνά τοι μοιχὸν ἔχοι, id eſt, Ædificatio te occupet, procraſtinatio, & equorum alimonia, & uxor tua adulterum habeat. *Suidas in voce, οἰκοδομή.*

Lacones imprecationibus nil aliud adiiciunt, quàm ut poſſint lædi. *Plut. de juſt. Lac.*

Diabolum.

An. 1551. in Germania Vvilſtadienſi agro Mulierem, quæ indeſinenter jurabat diabolum, cacodæmon toto populo ſpectante ſuſtulit: ſimiliterque Hoſpitem crumenam hoſpitis, qui ad ſe diverterat, furatum, & ſe in jure dedentem diabolo, ſi res ita eſſet, rapuit diabolus, teſte *Viero de præſtigiis*. De Puero aliud narrat *Fernel. lib. de Abditis rerum cauſis* repentè ſublato, cùm diabolum accerſeret.

Malam conſuetudinem.

C Cretenſes, cùm acerbiſſima execratione adversùs eos, quos vehementer oderunt, uti volunt, ut mala conſuetudine delectentur, optant. *Valer. lib.7. c.2.*

Munerum talionem.

Olympia poſt Antipatri obitum Polyperchontis auxilio ab exilio reverſa in poteſtatem redegit Euridicen, cum Philippo Aridæo, Philippi Amyntæ F. & concluſis in exiguo loco per anguſtum receptaculum neceſſaria ſuppeditabat. Philippo tandem miſerè excarnificato Eurydici gladium, laqueum, & cicutam miſit, optione data, quonam iſtorum vellet uteretur ad mortem. Eurydice comprecata deos, præſente eo, qui attulerat, ut Olympiadi talia dona evenirent, cùm ſe cingulo ſuſpendiſſet, finiit vitam. *Diod. lib.19.*

Saltationem.

Henrico I. imperante, Presbyter in Magdeburgenſi ditione ipſo Nativitatis pervigilio ſacris operatus, ruſticis in cæmeterio choreas ducentibus, nec quamvis moniti eſſent, deſiſtere volentibus, ut integro anni ſpatio ſaltarent, ipſis imprecatus eſt. Itaque confeſtim inſano ſtupore correpti, attonitis ſimiles, anni curriculum ſaltando exegerunt, cibi, potus, ſomni, D omnis denique ſenſu expertes, nec rore, nec nive, nec pluvia cœlitùs rigabantur. Anno exacto cùm Archiepiſcopus ſpiritualem nexum ſolviſſet, partim exanimes concidere, partim profundo opreſſi ſomno vix tandem ad ſe redicre, inſolito tremore toto reliquo vitæ tempore exagitati. *Vincentius lib.25. cap.19. & Nauclerus.*

Sterilitatem.

Cosmas Atticus Patriarcha, patria Ægineta, cùm in honore ob eximias virtutes eſſet, apud Manuelem Comnenum Imp. accuſatus eſt, quaſi in Iſaacium fratrem illius imperium transferre cogitaret. Solio itaque, ſub prætextu familiaritatis cum Nephono monacho, perverſæ opinionis in religione ſuſpecto, deturbatus, Imperatricis uterum execratus eſt, ne mares liberos pareret. *Nicetas lib.2.*

Πολυτεκίαν.

E Margarita Florentii Comitis Hollandiæ filia, mulierculam ſtipem petentem, & gemellos in ulnis geſtantem acerbè increpavit: neque eam uno partu duos producere potuiſſe; niſi duorum quoque virorum commercio eſſet uſa, affirmavit. Mendica precibus à Deo contendit, ut in ſignum pudicitiæ ſuæ Comitiſſa gravida tot pareret infantes, quot eſſent in anno dies. Preceſque exauditæ fuerunt. Nam exacto geſtationis tempore anno M.CCLXXVI. ætatis ſuæ 42. ipſo die Paraſceves Margarita peperit CCCLXIV. infantes, partim mares, partim femellas, *Lud. Vives. Eraſ. Rot. & Lud. Guicc. in Topographia Flandriæ.*

Mortem inſolentem.

Popielus I. Polonorum princeps execrandi formula hac crebrò utebatur, Niſi hoc ſit, à muribus devore. Succeſſit ei filius ejuſdem nominis, qui propter crudelitatem in proceres à muribus cum uxore, & liberis devoratus traditur. *Alex. Guagninus in vitis regum Poloniæ.*

Henricus de Suvartzberg Comes, habebat in proverbio, Si hoc fecero, mergar in latrina. Ominoſa vox fuit. Nam anno 1184. Erfordiæ in cœnobio Dominicanorum, cœnaculi pavimento præ pondere hominum ruente, cum multis aliis nobilibus in ſubjecta cloaca periit: ipſe Imp. Fridericus I. vix ad clathros feneſtræ ferreos adhærens ſervatus eſt. F *Crantz. lib.6. Saxoniæ, c.45. & lib.7. Metrop. c.8.*

Mortis difficultatem.

Hadrianus Imp. Severianum, & Fuſcum hujus nepotem, eò quòd moleſtè ferre viderentur, L. Commodum imperii ſucceſſorem deſignatum, juſſit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annos natus decem, & octo. Senex autem, cùm eſſet jugulandus, popoſcit ignem: incenſoque thure dixit: Vos dii teſtor, me nihil ſceleris commiſiſſe: nec aliud imprecor Hadriano, niſi ut cum volet, mori non poſſit. Idque evenit, adeò ut barbarus conductus, qui ferro mortem pro beneficio daret, aufugerit. *Suet. & Dion.*

Partum monſtroſum.

Nobilis quidam Germanus magiæ nomine infamis in uxorem exardeſcens, cùm imprecatus eſſet, ut diabolum pareret, illa peperit monſtrum aſpectu horridum. *Bodinus lib.7. cap.7. Dæmon.*

Naufragium.

Horatius *ode* 10. *Epodon* imprecatur Mævio poetæ, æmulo ſuo navigaturo ſubitam tempeſtatem, & tale naufragium, quale G paſſi ſunt Græci in monte Caphareo, ob vitiatam ab Ajace Oilei filio Minervæ ſacerdotem, cùm à Trojæ excidio reverterentur.

Damnum fortunarum.

Cùm Pauper quidam circiter annum Domini 606. à nautis eleemoſynam petiiſſet: illi verò reſpondiſſent, ſe nihil præter lapides habere: mendicus, inquit: Omnia ergo quæcunque manducabilia ſunt in navi, vertantur in lapides. Itaque lapidum duritiem omnia ſortita ſunt, licèt & color, & forma illis rebus manſiſſet priſtina. *Sigebertus in Chronico.*

Iter infelix.

Veteres cùm aliquem execrabantur, quòd odio ipſis ob quodpiam inſigne facinus foret, ſi fortè tunc aliquò ille profecturus erat, precari ſolebant, ut ea via ipſi perpetua foret. Quibus verbis petebant, ut numquam ille in ea loca rediret, ſed quò magis iter facere pergeret, eò magis è conſpectu ſe ipſis eriperet. Hoc in oratione contra L. Piſonem poſuit Cicero, & Turpilius Thraſyldone apud Nonnium. *Victorius lib.2. Var. lect. cap.1.*

Childonis Thebani Uxor verberibus graviter accepta è marito imprecata eſt illi equitaturo κακὰς ὁδοὺς, κακὰς δ' ἐπανόδους, Malum iter, malumque reditum, H *Plutarch. de Socratis Dæmonio.*

Victoriam nullam.

In Dymæorum (qui Achæi ſunt) finibus Oebotæ curſoris victoriæ monimentum extat: qui cùm primus ex Achæis Olympiæ coronam meruiſſet, neque ullum apud cives ſuos eò nomine, præcipuum honorem eſſet adeptus, imprecatum Achæis ajunt, ne quis ipſorum unquam palmam Olympicam ferret. Achæi mirantes, ſe Olympicarum palmarum compotes fieri nunquam amplius potuiſſe, Delphos ad oraculum miſerunt. Et tunc quidem, cùm & alia in Oebotæ honorem inſtituiſſent, virique ſtatuam in Olympiam miſiſſent, mox Soſtratus Pellenæus in ſtadio pueros vicit. Et hac etiamnum

ætate Achæis athletis ſolemne, ut priuſquam in certamen ad A ſcendant, Oebotæ, parentent, ejuſque ſtatuæ victores coronam imponant. *Pauſ. in Achaicis.*

Servitutem.

C. Gracchus L. Opimii coſ. armis preſſus, in Dianæ templum conceſſit, conatuſque ſibi manum inferre, à Licinio, & Pomponio amicis fidiſſimis prohibitus eſt. Mox ex templo fugam molitus, priuſquam egrederetur, procumbens in genua deam precatus dicitur, ut populus Romanus pro præſenti in ſe ingratitudine, in perpetuam ſervitutem incideret, quando ſuæ libertatis aſſertores perfidè trucidandos percuſſoribus proderet. *Sab. lib.1. Enn.6.*

Exilium.

Catullus Vibennios execrans, inquit:

Cur non exilium, malaſque in oras
Itis?

Eam formulam Itali adhuc retinent, Va in mal ora. *Victor. lib.30. Var. c.2.*

γυναικοκρατείαν.

Aristoteles quidam Meliacus deducendæ coloniæ præfe B ctus, cùm multi detrectantes navigationem, varia cauſarentur, & alii dicerent uxores ſuas adverſa valetudine teneri, alii naves ſuas perſtillare, atque his prætextibus domi manerent: ille indignatus, imprecatus eſt illis, ut nunquam haberent naves integras, & ſemper ſub uxorum imperio viverent. Inde proverbium, Meliacum navigium, de homine futili, & rimarum pleno. *Eraſm. in Adagiis.*

QUIBUS.

Sibiipſi.

Medea impatientiſſimè ferens Jaſonis mariti perfidiam, apud *Eurip. in Medea* ſemetipſam devovet:

αἰ αἰ διά μου κεφαλᾶς φλὸξ οὐρανία
βαίη· τί δέ μοι ζῆν ἔτι κέρδος,
φεῦ φεῦ θανάτῳ καταλυσαίμαν,
βιοτὰν στυγερὰν προλιποῦσα.

Eheu, per meum caput flamma cœleſtis eat: quid enim mihi vivere amplius utile eſt? Heu, heu, utinam moriar, vitam odioſam relinquens.

Goduinus Cantianorum comes, Anglis, mortuo Canuto III. Alfredum Etheldredi Regis exulis F. revocantibus, ipſius C virtutes reformidans, calumniis circumvenit, per inſidias in itinere necavit: auctorque fuit Anglis, Edovardum III. Alfredi fratrem ad regnum vocandi. Hic Goduino ſcelus in fratrem commiſſum condonavit. Accidit, ut Heraldus filius, qui Regium poculum miſcebat, Edovardo prandenti potum prebere volens, uno pede ferè lapſus, auxilio alterius pedis ſeſe ſuſtentarit. Tum pater: Nunc, inquit, frater fratrem juvit. Ad quam vocem Edovardus turbatus animo in Goduinum converſus ait: Sic mihi meus frater auxilio eſſet, ſi per te licuiſſet. At Goduinus iram Regis veritus excuſare ſe cœpit; divinumque numen ad innocentiam declarandam, cum jurejurando appellare, dicens: Si unquam, Rex, quicquam in necem fratris tui, aut in te machinatus ſum, precor, ut Dei nutu, iſtud panis fruſtum me ſtrangulet. Quæ ubi dixerat, ſumpto pane, ſubitò præcluſis faucibus ſuffocatus eſt. *Polyb. lib.9.*

Humano generi.

Nero Cæſar dictum poetæ cujuſdam:

ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί,

volens corrigere, dicebat, ἀλλ' ἐμοῦ ζῶντος Etiam me vivente. *Suet.*

D *Patriæ.*

☞ *Conſule Tit. Perfidiæ erga patriam.*

Subditis.

Theseus factione inimicorum, Meneſthei præſertim, pulſus, liberos in Eubœam clam ad Elenephora Chalcodontis miſit. Mox in Gargetto devotis Athenienſium capitibus, ubi nunc Araterion eſt, in Scyton navigavit. *Pauſ. in Atticis.*

Mors Caii Caligulæ nunciata paucis luctum, omnibus lætitiam attulit, dicti ejus recordantibus, quod aliquando iratus protulerat: Utinam populus Romanus unam cervicem haberet. Reſpondit ille: At tu unam cervicem habes, nos verò manus multas. *Zonaras.*

Civibus.

Ful. Camillus Romanorum dictator, in exilium pulſus, Achilleum votum fecit, ut Romani aliquando Camillum deſiderarent: ejuſque non multò pòſt reus eſt factus. Nam cùm Galli urbem tenerent, plebs ad Camillum confugit, eumque rurſus dictatorem dixit. *Plut.*

Claudia Veſtalis per confertum forum proficiſcens, ægrè E ferens iter ſuum multitudine hominum impediri, fratrem ſuum Appium Claudium (cujus inſcitia claſſis Romana horrendum paſſa fuerat naufragium) reviviſcere optavit, cujus improbitate tanta populi luxuria amputaretur.

Filiis.

Noe Cham F. diris devovit, ob pudenda patris denudata, & irriſa. *Gen.9.*

Eteocles, & Polynices, de more patri Oedipo ex unoquoque ſacro partem anteriorem mittebant. Cùm autem aliquando per incogitantiam, coxam, hoc eſt, poſteriorem partem miſiſſent, ille exiſtimans id contumeliæ cauſa factum, imprecationibus diris eos eſt proſecutus. Alii narrant: Oedipum ſimul, atque cognoviſſet ſe parricidam eſſe, & cum matre conſuetudinem habuiſſe, ſuis ipſius manibus oculos ſibi eruiſſe. Quæ res ubi ejus loci incolis cognita eſt, Oedipum expulerunt, urbe. Ille in exilium abiens, filios, quòd patrem in calamitate non defenderent, execrationibus devovit. Juvenes mutua cæde extincti ſunt, mater ſibi mortem conſcivit, Oedipus ipſe fulmine ictus interiit. *Euripides in Phœnicis*, tradit, Oedipum peccato ſuo cognito, oculos ſi F bi ipſi præ dolore eruiſſe. Filii, ut dedecus iſtud patris occultarent, & tegerent, patrem incluſerunt, neque exeundi etiam copiam fecerunt. Ergo diras contra filios evomuit, & ut Jocaſta mater, inquit, ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας, ut vel uterque malè perirent, vel ferro acuto bona paterna dividerent. Metuentes filii, ne dii ratas imprecationes efficerent, ſi habitarent ſimul: convenerunt, ut alternis imperio præeſſent: & Polynices intereà aliò, quocunque vellet, diſcederet.

Idem *Eurip. in Oedipo Coloneo*, Oedipum imprecantem facit Polynici, ut fraterna manu occideretur, viciſſimque occideret:

τὰς δὲ συλλαβὼν ἀρὰς
ἅς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαί ποτε
τὸ κοῖλον Ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
θανεῖν, κτανεῖν θ' ὑφ' οὗπερ ἐξελήλασαι.
τοιαῦτ' ἀρῶμαι, καὶ καλῶ τὸ Ταρτάρου
στυγνὸν πατρῷον ἔρεβος. id eſt,

Hæc te ſequantur agmine imprecamina,
Tibi quæ imprecor, uti neve vitali ſolo
G *Potiare bello, neve ad Argos poſteà*
Redire liceat? immò fraterna manu
Perimaris, ac viciſſim eam dedas neci,
Qui te expulit, fratrem. Iſta vobis imprecor,
Teſtorque patrii triſte numen Tartari.

Eraſm. in Adagiis.

Parentum in liberos devotiones eſſe formidandas, Homerus quoque teſtatur *Iliados* 1. cum Phœnix narrat ſe Paternis execrationibus obnoxium fuiſſe:

μή ποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα. θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς.

Orat ne in genibus ..... aliquando ſederet
Ex me nata ſuis: diique audivere precantem.

Eraſm. in Adagiis.

Timophanem Corinthiorum tyrannum fratrem Timoleon ſubornatis ſicariis trucidandum curaverat. Mater ut factum intellexit, devovere caput ipſius, diraſque imprecari cœpit: eumque ad ſe profectum in conſpectum ſuum nequaquam admiſit, ſed fores ipſi præcluſit: ut ille oppreſſus do H lore, atque animo perculſus, ſeipſum inedia conficere inſtituerit. *Plut. in Timoleonte, & Diod. lib.16.*

Cùm Alfonsus Rex Caſtulonenſis Ferrando majori filio, ejuſque liberis, excluſo fratre minore Sanctio, ſucceſſionem Regni deſtinaſſet: iſque ſuperſtitibus duobus ex ſe filiis paulò pòſt deceſſiſſet: Sanctius ne morte quidem patris expectata, regnum invaſit, turbaſque excitavit. Alfonſus furiali eum carmine devovit, & jure paterno maledixit. Qua execratione etiam apud ſubditos effecit, ut communia cum Patre adversùs eum arma ſumpſerint. *Æmil.7.*

Erat Edgaro Regi Scotorum ſoror nomine Mathildis, quæ poſt mortem parentum inter Monachas degebat. Hanc Henricus I. Anglorum Rex de ſuorū conſiliariorum ſententia ſibi uxorem depopoſcit. Puella à connubio abhorrens, eum repudiavit. Juvenis amore flagrans iterum Edgarum per legatos rogavit, ut ſuam affinitatem ne aſpernaretur, quæ utrique commodo foret. Edgarus magni Regis iram timens, & amicitiam fugiens, ſororem invitam Henrico in matrimonium dedit.